

POVOLENÍ VÁNOC A NEJEN TO

Kdo prolistoval sváteční vydání vánočních deníků, užasnul. Komunistická cenzura udělila zřejmě povolení alespoň v něčem opět připomenout křesťanské tradice těchto svátků. Má na to vliv chystaná lednová jednání s Vatikánem? Jsou i jiné motivy? Lidová demokracie otiskla na titulní straně velkou kresbu Mikoláše Alše s Ježíškem, papouškem Marií a sv. Josefem. Kašel Boušek, jinak kovaný straník a příležitostný autor ideologických burácivých slok, najednou zjiňnul a napsal pro tento list verše, které sice nemají valnou úroveň, hemží se však anděly a jesličkami:

"Obloha je mořská louka
Země samá hlína
U Alšových jesliček
s křídlem cherubína...

Gloria mundi! Gloria patri!
Každý se hrne k jesličkám"

Také v ostatním denním tisku se již může psát o "neopakovatelném kouzlu vánočních svátků". Moskevský Děda Mráz názem zmizel. Ve Svobodném slově měli básně Jana Skácela. Říká tu:

"Radostí dětí ohřejem si ruce
budem se usmívat a říkat
jsou tady vánoce
zatímco bílou nití zaobroubí mráz
to obnošené
co se roztrpilo za ta dlouhá léta"

Kdo chceš rozumět, porozumíš. Moudře hovoří tento dlouho umlčovaný básník ve velké téměř celostránkovém rozhovoru se Svobodným slovem. A sděluje tu věci, které by redakce a cenzura dřív vůbec nepřipustily. Zvláště o časopise "Host do domu" zakázaném v roce 1969, i o jeho tak pronásledovaném autorovi Olegu Susovi. "Práce v Hostu i na Hostu byla zajímavá a nesnadná. Byli jsme dokořán otevřená revue, nepatřili jsme žádné skupině a žádnému směru. Dokázali jsme nebýt provinciální." Svůj rozhovor končí: "Zelený host otiskoval na zeleném papíře autory ještě zelené. Mnozí z nich patří dnes ke střední literární generaci, někteří jsou zasloužilými umělci, někteří by zase zasloužili. /I z těch zasloužilých/...Miluji bolestný výrok Pascalův: Odmítám ty, kdo se rozhodli pro oslavu člověka, stejně jako ty, kdo se rozhodli jej tupit, a jako ty, kdo se rozhodli hledat rozptýlení; mohu dát za pravdu jen těm, kdo hledají v úzkostech".

Jakoby k nám zavanul vzduch roku 1968.

SEVERUS

VOJÁCI VYRUKOVALI

Dalo se čekat, že se vojenská redakce Čs. televize pokusí vyložit po svém washingtonskou dohodu o raketách. Lidé si u nás přirozeně kladou otázku, proč má právě ochuzené Československo vydávat tolik miliard na armádu, když nikdo ze západu náš stát neohrožuje a když armáda proti nátlakům z východu stejně vystoupit nemůže, proč si SSSR umístil na našem území své rakety, proč se mají vydržovat zbytečně vysoké stavy vojsk, které nic užitečného nedělají apod. Jiří Soldát si pozval počátkem ledna 1988 ke kulatému stolu čtyři politické důstojníky a dva zahraničně politické redaktory a rozumovali... Snažili se zakamuflovat fakt, že najednou před tvář světa vyšlo najevo, jakou čtyřnásobnou převahu má SSSR v raketách. "Argumentovali", že prý ona asymetrie se týká obou stran. Jeden z důstojníků, který reprezentuje ČSSR na vídeňských jednáních, řekl: "Víte, Varšavská smlouva má sice převahu v počtu tanků, ale Atlantický pakt má zase víc protitankových zbraní..." Má důstojník náš národ za blbce? Jako malé děti přistihnuté při uličnickém kousku chtěli z toho vyklouznout i při dalších otázkách. Nakonec se uchýlili zase ke staré terminologii a výhrůžkám zlému západu: "Nesmíme jít na falešné představy, nelze připustit, aby byla narušena naše armáda, nesmíme polevit a musíme se připravovat na odrazení agresora. Už jsme to ve výcvikovém roce začali cvičit..." /Čili donedávna tedy cvičili ne obranu, ale útok!/
Opravdu, řeč mírotvorců.

PŘEVLEKÁNÍ KOŠIL

Po Novém roce se přihlásil v televizi ke slovu její ředitel Jan Zelenka. Dal přečíst několik kritických dopisů a blahosklonně na ně odpověděl. "Děláte to všechno, protože musíte", psal jeden divák, "a že za to máte velké peníze." Zelenka se poušklíbl a zanotoval písničku, že se nic "nemusí", ^{nic} že se shora ne-
nařizuje, "Naši redaktoři konali a stále konají svou práci s přesvědčením socialistického novináře".

A vylíčil pak svou vypráskanou televizní partu jako klub charakterů, bojovníků za správné věci, kritiků a div ne obroditelů. Jenže národ nemá tak špatnou paměť, aby nevěděl, co všichni ti Zelenkové dělali za posledních devatenáct let. kdy se politické i dramatické vysílání televize představilo jako nejlepší spoje-
nec násilné konzolidace. Sám šéf tohoto klanu byl již v roce 1968 označen na jednom mítinku za "člověka schopného, ale schopného všeho." Ta charakteristika se po roce 1969 potvrdila velmi brzy. Zelenka je jedním z hlavních činitelů tzv Slova do vlastních řad, v němž byl položen základ k likvidaci svobodného tisku i k ničení stovek čestných novinářů. Nikdo nezapomene na odporné televizní po-
řady z let 1969 a 1970, v nichž se lhalo o roce 1968 i o jeho představitelích, jsou v paměti ty seriály hodné někdejší morálky Arijského boje proti Dubčekovi, Smrkovskému, Hájkovi, Krieglovi, Černému, Procházkovi, studentům, spisovatelům a dalším až k ničemné kampani proti Chartě 77 nebo v roce 1981 v tzv. případě francouzského kamionu a zatčených čs. intelektuálů. Od počátku spojila zelenkovská televize své vysílání s husákovsko - bilakovskou ideologií a politickou pra-
xí a sloužila hanebné protinárodní likvidátorské konzolidaci do roztrhání těla.

Dnešní koryfejové televizní publicistiky, mladí a naděšní straníci, jak si to kdysi Zelenka pochvaloval, debutovali a vrhli se jako supi na uprázdněná místa těch, kteří byli z televize vyhnáni. Jejich platy za "angažovanou" činnost včetně mimořádných honorářů mnohonásobně předčily mzdy předchůdců. Zde jsou jme
na některých : Frýba, Fulín, Vejvoda, Kubeš, Bouda, Vitouš, Janků, Petrželka, Moravčík, Morávek, Macháček, Kubka.

Do řady novinářské prodejnosti a nemorálnosti vstupovali i starší jejich souputovníci - Diviš, Balašová, Ondrouch, Nepeřil, Smolík a jak se všichni ti kolaboranti a normalizátoři jmenovali. Občas někteří z nich odpadli, většinou pro prokázané úplatky, defraudace a jiné morální poklesky.

V posledních dnech se pokoušejí tito režimoví novináři hrát si najeďnou na kritiky chyb a omylů, které ovšem i oni před časem oslavovali a prosazovali. Rádi by otočili korouhvičkou. Toto rychlé převlékání košil bude jistě pokračo-
vat, a bude to zábavná podívaná.

Ovšem lidé, kteří dříve prosazovali - a s jakou dravostí i krutostí! - a realizovali husákovskou politiku, nemohou přes noc dělat opak. Budou muset
chce nechtě odejít jako jejich páni, jejichž píseň tak dlouho zpívali.

SEVERUS

PROČ NENÍ PAPIR

České deníky a časopisy, jejichž počet se po roce 1969 tak podstatně zrestrig-
oval, vycházejí stále v rozsahu, který připomíná poměry těsně po válce. Kdežto například deníky mají osm stran ve všední den, tiskne se Rudé právo na šestná-
cti stranách, protože má dvojnásobný formát. Malé rozsahy se odůvodňují nedo-
statkem papíru. Ovšem novinový papír se od nás soustavně ostoděst vyváží. Přito-
m ve skladech sběrných surovin leží nadměrné zásoby starého papíru, že nevě-
dí, co s ním. Dokonce se - prý i se ztrátami - vyváží na západ. Místo, aby se
tento sebraný papír zpracoval na nový, kácí se bezmyšlenkovitě lesy na výro-
bu celulózy nezbytné pro nový papír. Pro neschopnost zpracovat starý papír se
ničí a drancují lesní porosty.

Papíru se ovšem vyrábí stále málo. Ekonomové režimu měří pořád ještě "vy-
spělost" země podle množství vyrobeného železa a oceli. Co kdyby si všimli, že
se kulturnost a vyspělost má ~~měřit~~ posuzovat spíše podle množství potištěného
papíru? Výroba novinového a časopiseckého i knižního papíru pro domácí listy,
časopisy a knihy se úmyslně omezuje - dělo se to také v minulosti za Hndry-
chů a Kouckých - , prostě proto, že se vedení bojí potištěného papíru, sdělených
slova, diskusí, názorů. Většího množství různorodých časopisů i větších rozsahů.
Co slovo - to nebezpečí. Čím větší prostor pro slova, tím větší možnost pro
kritiku a opozici myšlenek. A proto raději málo časopisů a v malém rozsahu, dá
to líp uhlídat a dirigovat - toť deviza těch, kteří po roce 1969 zardousili
tiskovou svobodu v naší republice.

IGNOTUS

ČTYŘI DNY, KTERÉ OTRÁSLY KSČ

Berme to jako předvánoční nadílku. Gustáv Husák byl po devatenácti letech zbaven funkce generálního tajemníka KSČ, k níž se v dubnu 1969 dostal sovětským nátlakem a tím, že opustil principy demokratizačního roku 1968. Od té doby se uváděl v oficiálním jazyku vždy generální tajemník před president-skou funkcí, aby se tak vyjadřovala před veřejností nadvláda komunistické strany nad státem a společností. Teď se to změnilo, nicméně pořadí zůstává zachováno. Na místo v hierarchii současné moci, nejvlivnější a rozhodující, byl určen Miloš Jakeš. Také on po konzultaci s Moskvou, jak ostatně potvrdil i mluvčí sovětského ministerstva zahraničí Gerasimov na tiskové konferenci.

Způsob, jakým byl Husák odstraněn, stojí za pozornost. Byla to ukázka "strategie urychlení". Husák představoval "jednotu" zrozenou na okupačních bodácích, jsou s ním spojeny likvidace statisíců českých i slovenských lidí, duchovní útlak, postupně se prohlubující hospodářská krize a likvidace československé státní nezávislosti. A přece - stačilo málo a najednou není po této jednotě ani vidu ani slechu. Na sekretariátech KSČ od ústředního až po okresní to nyní vypadá jako ve vosím hnízdě. Jeden pomlouvá druhého, hádají se mezi sebou, tuší nové kariéry nebo pády a jdou za svými osobními cíli přes mrtvoly.

Stačilo se zadívat při televizním přenosu posledního zasedání ÚV KSČ na obličej Husáka, Indry, Štrougala, Colotky, Kapka a dalších. Byli k nepoznání. Někdejší sebevědomí, usměvaví a žoviální soudruzi tam najednou se- dělali jako oparění. Mlčeli, ani jeden z nich nedostal slovo v diskusi, a přitom se jednalo o zásadních otázkách, které se jich přímo dotýkají... Co se vlastně stalo?

Pokusme se zrekonstruovat průběh posledních čtyř dnů, které vedly k vynucené rezignaci Husáka. Už některé náznaky z předcházející doby naznačily, že se Husákovi jako generálnímu tajemníkovi vymyká z rukou rozhodující stranický aparát. Odstranění dvou vedoucích tajemníků KSČ ze středoslovenského a východočeského kraje - Piroščíka a Tesaře - znamenalo i oslabení Husákovy pozice. On to byl, kdo držel spolu s Lenartem ochrannou ruku nad korupcemi a nemorálními machinacemi Babinského z Oravy, v nichž brali svou účast i přední členové Husákovy vedení - kromě místních oravských činitelů hlavně Colotka, Chnoupek, Mišeje a jiní příslušníci "zdravého jádra" včetně několika nejvyšších slovenské státní bezpečnosti /např. Kováč a další/. A Tesař? Patřil k těm krajským mocipánům, kteří zastávali vždy dogmatické pozice a podporovali husákovský režim.

Již několikrát se při jednání v předsednictvu a ústředním sekretariátu KSČ vyhrotila situace v nejrůznějších, především ekonomických a kádrových otázkách tak, že se Husák a spol. dostávali do izolace. Při čemž "a spol." znamenal dost široký a labilní pojem. Jednou se k Husákovi, který začal projevovat značnou "nepružnost", již se kdysi přímo vyznamenával, přidal ten či onen, aby ho příště zase opustil /nejvíce tímhle způsobem prý pobíhal Bilak/. Jakeš, zřejmě již delší dobu schválený kandidát na generální tajemnictví - připomenme si několik jeho krátkých návštěv v Moskvě v posledních měsících -, zkoušel v těchto zdánlivě neosobních diskusích, jak je Husákovy skupina pevná a čím se dá rozviklat, oslabit a jak lze převést některé z ní na vlastní stranu.

PONDĚLÍ 14. PROSINCE

V tomto lavírování a přípravě palácové revoluce bez většího humbuku se projevil Jakeš jako schopný režiser. Připravil zasedání krajských tajemníků KSČ, hlavní vládnoucí garnitury. Stalo se to za pomoci organizačního oddělení pro stranickou práci, která byla v rukou M. Bena; toho před časem poslal do aparátu k posílení své struktury spolu s Hamannem, Čmolíkem a dalšími vedoucími oddělení Husák. Zpráva ČTK o jednání tajemníků sdělovala:

"Za řízení generálního tajemníka ÚV KSČ G. Husáka, v přítomnosti členů a kandidátů předsednictva ÚV KSČ, členů sekretariátu ÚV KSČ a předsedy ÚKRS KSČ se včera /tj. 14.XII.1987, pozn. aut./ konala celostátní porada s vedoucími tajemníky krajských výborů a městských výborů strany v Praze a Bratislavě. Porada se zabývala aktuálními otázkami práce KSČ v současném období, především v souvislosti s přípravou 7. zasedání ÚV KSČ, které bylo svoláno předsednictvem ÚV KSČ na 17. prosince 1987, a spotupem při zabezpečování jeho závěrů."

Podle tohoto komuniké vlastně o nic nešlo. Jakoby se opakovalo to-

Husák si prý přál, aby mohl vykonávat funkci generálního tajemníka ještě do oslav Vítězného února 1988, kde se chtěl blýsknout velkým projevem. Nevyšlo mu to. Dokonce ani 75. výročí-10. ledna - jeho narození nezviklalo Husákovy protivníky. Vytvořila se příznivá situace k jeho svržení, bylo třeba ji využít, hned, bez odkladu. Ostatně, vždyť si k narozeninám přijde na své. Dostane řády, bude oslaven, čím víc se pronese od na jeho osobu, tím víc bude jasno, že je to jen kamufláž pádu.

Veliký spěch projevil i M. Gorbačov, který hned týž den posílá telegram "drahému soudruhuvi" Jakešovi. Proč tak narychlo? Ty formulace v blahopřání skrývají protihusákovsko - protibrežněvovský osten. Gorbačov - podle Rudého práva - oznamuje, že si přeje "další rozvoj a upevnění socialismu" v Československu". Podle Tribuny telegram v tomto místě zní jinak: "Další rozvoj a obnova socialismu". Originál moskevské Pravdy hovoří vlastně o "obrodě socialismu" /"obnovlenije socializma"/. Co tím moskevský básník myslel? - I další text stojí za povšimnutí. Zdůrazňuje se v něm "přestavba hospodářského mechanismu a demokratizace společenskopolitického života".

Týž den, tedy ještě ve čtvrtek, dostává Jakeš blahopřání od Honneckera, Kádára, Jaruzelského a Živkova. O jeho předchůdci nikde ani slůvko, ani náznak, že by kdy byl a že by nový tajemník mohl nebo měl navazovat i na předchozí činnost.

Miloš Jakeš ovšem ví, co se od něho čeká, a tak po svém zvolení ocení formálně i Husákovu činnost: "Za tvou dlouholetou práci..., za vše, co jsi pro stranu a naši zemi v této funkci vykonal, ti, soudruhu Husáku, upřímně děkujeme."

A měli první bod programu s krku.

Ostatní se už neslo v duchu podobných zasedání. Úvodní zpráva, diskusní příspěvky předem připravené a schválené, případně i sepsané těmi, kteří se v nich sami "kritizují", a nakonec se jednomyslně schválí usnesení přípravené zhotovené ústředním aparátem. Tentokrát má zpráva o zasedání zvlášť dlouhý titul: "Za důslednou realizaci linie XVII. jsezdou KSČ na urychlení hospodářského a socialistního rozvoje, za komplexní přestavbu, za prohloubení socialistické demokracie".

Co se z toho uskuteční?

Smysl pro humor prokázal nový generální tajemník Jakeš, když si 18. prosince hned po skončení zasedání ÚV KSČ svolal poradu vedoucích krajských tajemníků na Pražském hradě, kde o několik místností vedle seděl právě sesazený představitel. Jednali na ní o "postupu strany při zabezpečování závěrů 7. zasedání ÚV KSČ", tedy i o svržení Husáka. "Schůze se zúčastnil i tajemník Beňo". Et tu, mi Beňo?

x x x

A na závěr: 9. ledna 1988, v předvečer jeho 75. narozenin, uspořádali Husákovi na Hradě velkolepou oslavu s řády, projevy a nebyvalou recepcí. Šlo se na "slavnostním obědě" téměř tisíc pozvaných. S vybranou elitou tu byli i kdejaký tajemník společenských svazů, včetně holubářů, filatelistů a zahrádkářů, dále masová organizace národních a dokonce i zasloužilých umělců. Až příliš nápadná honosnost a snaha zahladit spěch a způsob, jak byl Husák odvolán. Teď už jen zbývá, aby proti němu použili zákon, který si dal Husák kdysi dodatečně odhlasovat, když donutil k demisi presidenta Svobodu. Hovoří se v něm o neschopnosti vykonávat funkci kvůli nemoci a otřesenému zdraví. Takový zákon tu tedy už je. Měl by být ovšem doplněn i dalším týkající se "otřeseného zdraví" vedoucí síly. Ta jak známo se vyznačuje marností, který zachvátil celý její organismus, takže je načase.

S E V E R U S

E P I G R A M

Jako vždy zasedání
bylo značně zánovní.
Konala se tam sešlost
na nejvyšší úrovni.

IGNOTUS

POMLUVY A PRAVDY

K svým sedmdesátinám si Jan Pilař vydal v nakladatelství Čs. spisovatel, které diriguje, vzpomínku "Má cesta do nakladatelství". Údiv nad objektivitou této práce začíná již na záložce při čtení jeho životopisu. Svou činnost v agrárním deníku Venkov za války zcela zamlčuje. Píše o ní: "Pracoval jako úředník a po roce 1945 se věnoval novinářské práci".

Nehodláme se zabývat Pilařovou samolibou výpovědí, v níž se sám pasuje na nejvýznamnějšího českého nakladatele, a všimneme si jen míst, kde pomlouvá a útočí na svého předchůdce v nakladatelství Ladislava Fikara, který byl odtud vypuzen komunistickou stranou po roce 1956. Uvádí zcela zkreslené informace o Fikarových básních, v kterých se to prý "hemžilo zdobnělinami, františkánskou pokorou a hezkými slovíčky... Vyznavačský postoj s přemírou nekontrolovatelných emocí zůstal Fikarovi i do pozdějších let..." Jen ztěžší může právě Pilař, autor eklektických neosobitých veršů, posoudit, v čem tvořily Fikarovy básně skutečné novum v české poesii. Fikar tu, třebaže zemřel tak předčasně, vytvořil svými dvěma sbírkami Samotín a Kámen na hrob trvalé hodnoty, ať se Pilař a podobní jakkoliv snaží toto dílo zamlčet i pomluvit.

Významné je, jak líčí Pilař období po 2. sjezdu spisovatelů v roce 1956. Ladislav Fikar, ředitel nakladatelství, musel tehdy svou práci přerušit a opustit nakladatelství, když mu připsali k tíži vydání Ortena a Halase s Grossmanovými předmluvami, Škvoreckého a řadu dalších titulů, z nichž ovšem mnohé - například i Hrabal - byly zlikvidovány. Pilař se představuje jako záchránce nakladatelství Čs. spisovatel, kdežto Fikar prý tehdy "podléhal nekriticky destruktivním snahám ve spisovatelské obci, kde se únorem potlačení představitelé spiritualistických, existencialistických i antisocialistických proudů znovu pokoušeli vniknout do arény... Přihlásil se k těm, kdo prováděli nesmiřitelnou čistku v "Augiášově chlévě" české literatury... Hrubín i Seifert mi prozradili, že redigoval jejich příspěvky, které pronesli na 2. sjezdu".

Pilař tu smíchal několik výmyslů a pomluv dohromady. Pravda je však jednoduchá. Fikar stál jistě na stejné straně jako Seifert. Šlo tehdy o očistný, obrodný proud. Na druhé straně se šikovali obhájci starých dogmat, stalinských - Kopecký, Štoll, Taufer, poslušně konající služby nejnižší v tehdejší boji proti tzv. revizionismu a liberalismu. K těmto činitelům patřil i Pilař. To on odsoudil v Literárních novinách Seifertovo známé vystoupení, to on vyřadil desítky rukopisů a knih nakladatelství Čs. spisovatelů, to on rozhodující měrou sehrál koniášovskou roli. Proto také v roce 1968 opustil nakladatelství, i když ovšem dostal funkci významnou; nikdo se mu nemstil. Vrátil se však po roce 1969, když byl z nakladatelství opět vyštván Fikar, a v období tzv. konsolidace se se svými tehdejšími kumpány Skálou, Rumlerem, Vyhlídalem a Florianem podílel na novém, ještě rozsáhlejší decimování české literatury. Dával do stoupy hotové knihy /např. Teige/, likvidoval vysazená díla, rušil autorské smlouvy. Sešel se po srpnové okupaci na stejné platformě se svými spolubojovníky z roku 1956-Štollem, Taufrem, Skálou a dalšími.

Takové byly cesty tohoto muže do nakladatelství.

N A Š V E S T K Á C H ...

"Naše nesmírné možnosti ve všech sférách života. Má snad nějaká jiná země takové možnosti?"

"Náš lid je nyní velmi vzdělaný a má hodně vědomostí, patří snadk těm národům světa, které jsou nejvíce vzdělané a nejvíce toho vědí".

M. GORBAČOV, 12. ledna 1988

KREV SVOBODY

Poesie je "krví svobody" domýšlel její posláním František Halas. A dal jí tím i společenskou dimenzi, neboť její svoboda se může uskutečňovat jen v lidském společenství. Ze všech umění patrně právě poesie podává nejvlastnější obraz světa, zní jeho bezprostředním hlasem. Pokud se ovšem nedá zmást ideologickými postuláty a vyslovuje člověka svého času ze všech stran ohrožovaného v základní existenci, člověka připravovaného o ~~svobodu~~, o možnosti tvůrčího myšlení a činů, ale i člověka nikdy se nevzdávajícího a nerezignujícího na lidskost.

Ve světě dvacátého století se mění základní struktury společnosti i života. Aniž k tomu potřebují revoluce, fanfáry a proklamace, usilují některé demokracie světa o reformu dosavadního společenského řádu. Děje se to bez nočních ohňů, na nichž kdysi hořely knihy, bez koncentračních táborů, bez fascinujících krveprolití. Konání všední a namáhavé i pozvolné, protože se samo vydává na pospas otevřeným diskusím a přivádí své stoupence i k neshodám a omylům. Demokraté hledají svou cestu a není to jednoduché a bez nesnází. Jejich úsilí však směřuje k demokracii jako k nejlepšímu způsobu života, jako ^{ke}nejlidštější alternativě diktatury, jako ^{mu}nejúčinnějšímu způsobu vlády, jež musí být stále zdokonalována a zlidšťována.

T.G.Masaryk formuloval kdysi demokracii takto: "Demokracie není jen forma státní, není jen tím, co je napsáno v ústavách; demokracie je názor na život, spočívá v důvěře v lidi, v lidskost a v lidství, a není důvěry bez lásky, není lásky bez důvěry. Řekl jsme jednou, že demokracie je diskuse. Ale pravá diskuse je možná jen tam, kde si lidé navzájem důvěřují a poctivě hledají pravdu". 157/

V nových demokraciích se rozšiřují lidská práva, někdy až tak daleko, že se to zdá nebezpečné pro samu existenci demokracie. Zvýrazňuje se a realizuje sociálnost společnosti, omezuje se moc byrokratického státního aparátu ve prospěch institucí samosprávných a lidových, ~~omez~~ ^{neomez}ňuje se zasahovat do oblasti svobodných lidských konání. Začínají se hledat i způsoby, jak spravedlivě rozdělovat a využívat bohatství země, která patří všem lidem a bez výsad, třebaže uhranutí totální kolektivizací a socializací stále ještě zatemňuje myšlení mnohých, především těch, kteří si rozdělují svět na sféry kapitalismu a socialismu, ačkoliv dělicí čáry vedou nyní již po jiných vrstevnicích.

Nové cesty se teprve hledají, jsou na prahu a jejich cíl je dosud v nedohlednu. Svoboda politická, svobody člověka a jeho práv i demokracie jako základ lidského soužití nenalezly zatím všude svou adekvátní formu v hospodářské oblasti, třebaže se tu vychází ze správného trojjediného modelu o uspořádání ekonomického života ve státním, družstevním a osobním tvůrčím podnikání. Nebude to cesta "reálného socialismu", jenž dosáhl stavu naprosté irracionality a prokázal svou netvořivost a žel i nehumánnost. Ani minulost starého světa bohatých a chudých, mocných a

bezprávných, který odchází z času dějin. Třetí alternativa je patrně nejbližší alternativou ~~xxxix~~ lidstva: demokracie politická i hospodářská ubírající se k humanismu, sociální spravedlnosti a svobodě. Nekáže o své jedinečnosti a samospasitelnosti, je si vědoma ~~svých~~ nedostatků, ale ví o své nepřekonatelné přednosti - chce sloužit životu a člověku na tomto světě.

Jaký je úděl poesie v tomto světě přechodu, nesrozumitelném a krutém, ubíjejícím jednotlivce i celé národy, v němž se proti sobě zdvihají odpalovací rampy raket s atomovými náložemi? Ale i ve světě nové naděje v lidštější budoucnost?

Poesie pulzuje tragikou světa. Je pronásledována i vyhlazována státními i stranickými mašinériemi, za Hitlera, za Stalina i za jiných diktátorů, jde opět na popraviště, zmnožuje se nedůvěra k jejím slovům, obrazům a imaginaci, i sami básníci ji opouštějí - a přece si dokáže uchovávat svůj vnitřní svobodný svět.

Skutečná poesie vnímá svět, v němž byl odlišťen i člověk, je svědkem velkého vyliďňování a antihumanismu. Jednostranné mocichtivé myšlení ovládá státy, strany, lidi. Totalitní ideologie jedné pravdy, jedné moci, jednoho státu, jednoho myšlení a konání!

A svoboda v tomto světě? Ještě nikdy nestála nad propastí tak blízko jako na konci dvacátého věku. Ohrožena v základech ve všech částech světa přežije rok 2000? Stala se jen útulkem pro lidi vyhnané ze života, asylem, vnitřní emigrací, obydlím bezmocných a přejemnělých? Potřebují ji lidé vůbec ještě k svému životu?

Co v této chvíli současného světa s poesií? Má právo existovat? Nepřežila se již, není luxusem, bez něhož se člověk obejde? Není zbytečná a nicotná?

Lze podat mnoho odpovědí, ale jen jedna je nejbližší pravdě: plyne Ne, nikoliv! Poesie žije stále, je trvalá jako přírodní živel, ~~xxxix~~ ~~xxxix~~ jak vzduch země a existuje jako lidskost, jež činí člověka člověkem. Poesie dvacátého věku vláčená po temnicích, stojící na pranýřích, haněná a pronásledovaná, umlčovaná mocí a často i neslyšená těmi, k nimž mluví a z jejichž myslí i srdcí vyvěrá, obrací se k svědomí světa: A přece jsem! A přece trvají i pravda, demokracie, svoboda, a přece žije i krása!

Poesie soudí nelidskost hluboko v sobě ochraňujíc člověka a jeho volnost, hájí sebe a v sobě i právo lidsky žít. Bezmocná, neboť se opírá jen o sílu svého slova, ale je to síla, před níž se chvějí všichni diktátoři světa.

JAN SVOBODA

ALE, PANE PROFESORE...

Začátkem února 1988 otiskl moskevský lid Izvěstija rozhovor s předsedou sovětské komise pro mezinárodní spolupráci v humanitárních otázkách a v oblasti lidských práv, profesorem F. Burlackim. Prý se v této zemi připravuje i výbor pro tyto otázky, který "bude mít více možností věnovat se individuálním problémům".

Dále řekl, že se připravuje soudní reforma, v níž se "nastoluje také otázka zrušení trestu smrti, který už byl z Leninovy iniciativy ve dvacátých letech jednou zrušen".

Špatná paměť?

Nechť si pan profesor přečte Solženicynovo "Souostroví Gulag". Doví se tam na dokumentech, že to byl právě Lenin, který v době své nemoci autoritativně vnutil do návrhu zákona předloženého komisařem Urlickým pasáž, že je třeba vynášet rozsudky trestu smrti i za politickou činnost. Sám tento doplněk připsal na předložený návrh svou rukou v nemocničním křesle v Gorkách.

SEVERUS

PROPAGANDA BREŽNĚVA

Hodně peněz vydává u nás Svaz čs. sovětského přátelství a Svaz protifašistických bojovníků na propagandu. V obrazových a textových materiálech se věnuje značný prostor Sovětskému svazu a jeho účasti v druhé světové válce. Všechno se to děje podle starého poststalinského, brežněvovského měřítko. Kdežto v sovětských historických muzeích již začali opravovat největší nepravdy a hlásí se i k postavám, které byly dosud vymazány ze sovětských dějin, u nás tento trend zřejmě ještě "nedozrál".

Jdete třeba po chodbách ústředního sekretariátu SPB v Praze vyzdobeného nyní ve všech patrech náležitými fotografiemi, citáty, hesly a dokumenty. Na čelném místě si tu umístili velké fotografie "osvoboditelů Československa". Na prvním místě - maršál Brežněv, nebo byl jen generál, nevím. S příslušným textem, jak nás tento hodný soudruh miloval a jak my na oplátku jeho.

Nestačí jediný portrét této nabubřelé odulosti. O kus dál znovu Brežněv, tentokrát v řadách velikých sovětských představitelů. Kdyby si tvůrci brežněvovského kultu začali v Leningradě nebo v Moskvě do historických muzeí - v Moskvě třeba do Muzea Říjnové revoluce -, zjistili by, že tu dokonce již odstranili fotografie Brežněva a zmínky o jeho válečném působení, které bylo v podstatě nulové ve srovnání s vojenskými činiteli. Kdyby na to přijdou také v Praze? A kdy ~~tam~~ místo Brežněvů budou seznamovat naši veřejnost s českými a slovenskými bojovníky za svobodu?

SEVERUS

TO SI MOHL ODPUSTIT

Profesor české literatury na universitě v Benátkách Sergio Cirduase dělá jistě dobrou práci pro české písemnictví. Přeložil také nejednu knížku od Mukařovského a Teiga přes Haška, Hrabala až k Seifertovi. Při svém nedávném pobytu v Československu poskytl rozhovor redakci Svobodného slova /5. února 1988/, v němž vylíčil nedávné putování B. Hrabala po Itálii. Český spisovatel tam byl pozván nakladatelem Einaudem z Turína. Podle profesora Carduaseho se Hrabal "neformálně alespoň zčásti seznámil se životem po italsku a také poznal množství česky mluvících Italů. Byl vůbec obklopen češtinou - podotýkám, že pro násšenou nikoli ústy emigrantů z Československa".

Nemohl si pan profesor tuto poznámku odpustit? Nebo mu to redakce sama vložila do úst?

IGNOTUS

NA ŠVESTKÁCH...

"Situace v Sumgaitu je dnes normální. Všechny podniky pracují podle běžného harmonogramu. Od šesté hodiny večerní mohou občané města vycházet pouze na zvláštní povolení..."

G. GERASIMOV

STALIN A VETERÁNI VÁLKY

Stalin, s jehož neblahou činností jsou spjaty nejen vojenské neúspěchy na počátku druhé světové války, ale i tragedie milionů sovětských občanů, vojáků a zajatců, zakázal vytvořit po roce 1945 organizaci bývalých bojovníků, vězňů koncentračních táborů a obětí fašismu. Báł se jejich svědectví, které by mluvilo proti němu.

Pro potřeby sovětské mezinárodní propagandy byl po Stalinově smrti v Moskvě vytvořen výbor účastníků války v čele s generály - dogmatiky starého ražení. Teprve v poslední době se začaly tvořit v různých městech i další veteránské organizace řízené i nadále moskevským centrem. 43 let po válce povolili nyní straničtí byrokraté také vydávání časopisu "Veterán", který však nevychází jako samostatný časopis, ale jako týdenní příloha odborářského deníku "Trud". "Veterán" má být zaměřen především k sociálním otázkám a penzím bývalých bojovníků. Úkol veliký, protože v SSSR právě tyto skupiny občanů, často invalidních, žijí z veteránských penzí, které jsou - ve srovnání s jinými zeměmi - nejnižší ve světě,

SEVERUS

OHLAS ČESKÉ EXPEDICE

V pravidelné novoroční anketě v západním Německu zaujaly opět některé svazky opisované v České expedici. Dr. Antonín Kratochvíl napsal o jednom z nich: "Ze samizdatového písemnictví mě zvláště potěšilo vydání veršů historika Zdenka Kalisty "Veliká noc" v edici České expedice díky ediční úpravě dr. Jaromíra Hořce. Historik Kalista vstoupil do literatury jako básník a jako básník odchází... Je to poesie reality našich dnů bez jakékoliv ideologické zátěže."

Jak jsme se dověděli, chystá nakladatelství Poesie mimo domov v Mnichově vydání několika svazků poesie a literárně historických prací, které připravila Česká expedice /Lazecký, Andrenik, Hynek aj./. Kromě dalšího připravuje také sborník poesie 47 nepublikujících českých básníků "Na střepech volnosti", který byl opsán v edici Asyl v České expedici.

IGNOTUS

PODIVNÁ REHABILITACE

Sovětský list Izvestija otiskl začátkem března 1988 stať o A.I. Rykovovi, bývalém předsedovi sovětské vlády po Leninovi v letech 1924 až 1930. Byl popraven koncem třicátých let spolu s N. Bucharinem a dalšími. Po padesáti letech ho soudním výrokem rehabilitovali. Jak dokazuje článek citovaného listu, je to však rehabilitace víc než podivná. List totiž v podstatě opakuje i některé Vyšinského nepravdy ze soudního přelíčení. Tak např. prý se Rykov "dopustil omylu", který vedl ke sporu s Leninem. Rykov spolu s dalšími lidovými komisaři navrhoval, aby "byli do vlády širěji zapojeni členové jiných socialistických stran. S tím nesouhlasil Lenin vycházeje přitom z toho, že sjezd sovětů svěřil pravomoci bolševikům." Kdo měl tehdy pravdu. Jistěže Rykov a další, nikoliv nedemokratický Lenin.

Izvestija pokračuje, že v letech 1927 až 1928 se Rykov, Bucharin a Tomskij střetli se Stalinem v otázce metod kolektivizace a překonání problému s poklesem výkupu obilí. I v této věci měl Rykov a ostatní pravdu. Jaký byl důsledek násilí, které Stalin při kolektivizaci rozpoutal? Milióny mrtvých, katastrofální situace zemědělské výroby, hladomory.

Neměly by sovětské listy - a nejen ony - dovádět rehabilitaci do konce? Nestačí po padesáti letech jen přiznat nezákonnosti, ale jít do všech důsledků. Jinak jsou ty rehabilitace pro kočku.

SEVERUS

OBJEVUJME FUČÍKA...

K 85. nedožitým narozeninám J. Fučíka přineslo Rudé právo článek Zd. Hrabici. Apologetický, a proto zbytečný. V závěru si autor stěžuje na nezáměr čtenářské veřejnosti o Fučíkovy práce a píše, že druhé vydání jeho statí vychází nyní v nákladu pouhých tří tisíc. "Vezmeme-li navíc krušný fakt, že většina našich lidových a závodních knihoven v posledních letech a prý kvůli "malému" čtenářskému zájmu Fučíkovy spisy vyřadila, pak zbývají jenom oči pro pláč."

Ano, Fučíka nelze v marxistické literární reportáži a kritice vynechat. Zaslouží si však především kritické pozornosti. V jeho díle nalezneme mnoho polopravd i nepravd, ať už jde o sovětskou skutečnost třicátých let, nebo o problematiku domácí. To nejde zastírat, jak se tomu děje dodnes. Pravda o Fučíkově díle musí být jednou řečena a naplno.

IGNOTUS

Není to poprvé, co si všímáme veršů Miroslava Floriana. Dokládají úpadek tak naprostý, umělecký i myšlenkový, že jsou příkladem, kam může dospět veršování ve vleku ideologie. Co se v té florianovské duši vlastně děje? Někteří talentovaní impresionista tiskne dnes, kdy už i starým zabědněncům došlo, oč jde, verše řadící se k dogmatickým veršovánkám z padesátých let, kdy k potěše Štollů a Barešů opěvovali Stalina, Gottwalda i jejich dílo autoři jako Skála, mladý Neumann, Lajčiak, Pujmanová, Nezval a další. Je nám líto každého talentu, který přijde vniveč, a tedy i Floriana. Svě slovo vyměnil za blahobyť spisovatelského prominenta všemi deseti shrabujícího tvůrčí podpory, nenávratné autorské půjčky, stipendia, vysoké honoráře a bezpracné platy.

Vraťme se však k jeho novým veršům "Oktávy" otištěným 12. března 1988 v Rudém právu a věnovaným historickým datům končícím osmičkou. Nebudeme je citovat celé. Jejich smyslem je ukázat spojitost mezi "reakcí roku 1948" a "elitou v osmašedesátém" i současnou představou. Brojí proti těm, kteří prý chtějí obrátit dějiny... "Tehdy, v osmačtyřicátém/ zplihli, však dál jsou výkonní.../ ti jezdcí v plášti rozevlátém,/ barometroví baroni", hrozí se Florian a kreslí strašidelný obraz obrodného roku 1968:

"Předvedli nám smrt happeningů
a tvrdě hráli na city
ve jménu nebes, marketingu
i ryzí autenticity.
Pak šibenici pod akátem
kreslila paže střelbitá.
Tenkrát v osmašedesátém
zapískli, však dál jsou elita.

Soudí, že opět přišla chvíle
pro supu nebo kondora,
že na tahu jsou šedobílé
figury antiúnora:
že z hokynáře vcukuletu
stane se fabrikant a gróf,
že dějiny jak omeletu
lze obrátit. Až před Mnichov."

Autor by nebyl v linii, kdyby nenapadl i církev:

"Říkají: ten tvůj stereotyp!---
Do sakristie jdou si pro tip.
Ejhle - kněz v rozhorlení svatém
od cihel odloučit chce chrám."

A Florianová aktualizace?

"Rok, jenž si připjal dvojí osmu,
na tyhle jezdce sotva dbá.
V klíčím zrnku, v celém kosmu
probíhá spor a přestavba..."

/cím

A už je tu "zemitá" pointa:

"Závodí spolu v hođu kletbou
a cítí se zas na koni
ti škraboškoví démoni.
Země, vždyť znáš se s jejich setbou;
tvé vůně panstvu nevoní!"

Dřív v dávných letech svých začátků psával ještě Florian pěkné verše.
Dnes chrlí kolem sebe už jen zlobu. Hloupou a pod úroveň, neslušnou, mírně řečeno. Pozér a směšný režimový hrdina. IGNOTUS

NOVINKY ČE

V edici České expedice nazvané "Prostor" byla právě opsána větší studie J. Chaluoceckého "Neznámý Weiner". Dalšími novinkami edice "Asyl" v České expedici jsou sbírky básní Vladimíra Vokolka "Na hrotu plamene" a Petra Zmrzlíka, příslušníka pražského undergroundu, "Obrovský zasněžený hřbitov". Oba svazky jsou doplněny původními litografiemi a kresbami.

SEBECHVÁLA...

Skupina autorů, která vstoupila po roce 1970 do české literatury jako generace přiřčená ke konzolidačnímu Svazu socialistické mládeže, ~~umí~~ umí si dělat reklamu. Právě nyní, jeden z nich, Jaromír Pelc, od nového roku 1988 šéfredaktor nakladatelství Mladá fronta, založil edici, ve které vyjdou výbory těchto mladých autorů, "zralých tvůrců", jak praví nakladatelský bulletin. Vrcholu dosahuje propagační text, jenž uvádí první výbory z Pelce, Černíka - ten prý má být kandidován na nového předsedu Svazu spisovatelů, Závacka, Peterky a Cincibucha takto:

"V sedmdesátých letech vstoupilo do české literatury pokolení básníků, kterému se podařilo dosáhnout mnohé z toho, čím vešla do historie zářivá generace Devětsílu: našli si svůj vlastní, originální styl, jímž vyjádřili životní pocit mladého člověka, ... novou krásu panelových sídlišť i novou odpovědnost ve světě počítačů, superzbraní a ekologických katastrof. Místo těchto básníků v literárním dějepisě je už nezvratným faktem, jsou to jména, s nimiž se setkáváme na posledních stránkách učebnic a čítanek."

Takže, jak nám sdělují, máme před sebou novou generaci podobnou někdejšího Devětsílu Těgla, Seiferta, Nezvala, Halase, Toyen, ~~xxxxxx~~ Vančury a dalších... Už dávno jsme nečetli sebechvalu tak samolibou a směšnou zároveň, jako je tato. Umělecky tyto reprezentanti nesahají přirozeně Devětsílu ani po kolena. Předčí jej ovšem ve schopnostech manipulovat v literatuře a být pohotovými dispečery své zájmové skupiny. To ostatně odkoukali od svých bezprostředních předchůdců Skálů, Pilařů, Florianů a podobných, kteří se dokonale vyzna- jí v podobných praktikách mocenského boje.

Má však takovou činnost provozovat ten, jenž chce být nazýván básníkem?
IGNOTUS

POMLOUVÁČ

Kdyby nebyl Miloš Macourek ovlivněn verši Prévértovými a ^{Luichem} sbírkou amerického básníka Masterse "Spoonriverská anthologie", nevznikla by ani jeho nejnovější sbírka "Rodinné album" vydaná v "odpovědné" redakci Jiřího Závacka v nakladatelství Čs. spisovatel. Autor zatím osvědčil své schopnosti především v literatuře pro děti. Svě příběhy tu sice přitahuje natěně za vlasy, nicméně v tom vypravěčském úhlu působí jeho Arabella, Mach a Šebestová i jiné figury přece jen svěžejším dojmem. Nyní zabrousil Macourek i na pole politického veršování a zcela neústrojně vložil do své nové sbírky delší pamflet nazvaný "Popis garden party uspořádané prezidentem na počest jeho bývalých kolegů ze stříbrného plátna". Svou premiéru měly tyto "verše" nedávno v režimové "Tvorbě".

Nic nelze namítnout proti fantazii, která si usmyslela vylíčit setkání prezidenta Reagana s filmovými herci, i když tu vycítíte Macourkovu strojenost a manipulátorskou přehnanost. Prosím, proti gustu žádný dišputát. Ovšem tam, kde autorova fantasmagorie přechází v hrubé útoky proti americkému prezidentovi zcela ve stylu statí ze stalinských dob, nelze k tomu mlčet.

Fanfán Tulipán se představuje takto:

"Na vašem místě bych se snažil
aby bylo mín hladu a nemoci
A všichni se ohlížejí kdo to byl
a hele už ho vlečou je to Fanfán Tulipán
to se dalo čekat
prezident pokyne rukou
a rebel letí přes plot jak špinavé prádlo
Bylo to bohužel nezbytné
demokracii je třeba nejen prosazovat ale též chránit
říká prezident"

Macourek portrétuje prezidenta Reagana, který patří bezpochyby k největším osobnostem, jaké v tomto století přišly do Bílého domu, ~~xxxxx~~ primitivně jako zjednaný pomlouvač. Vkládá prezidentovi do úst tato slova:

"Nemáte ponětí jak jsem vám záviděl
ty vaše krásné role
v dobách kdy mi dávali samé štěky
Zato dne kolegové jen se na mne podívejte
může být větší role než je ta kterou hraji
nemůže to dá rozum
Prezident se odmlčí čeká potlesk
jenž kdo drží skleničku nemůže tleskat
a tak tleská jen slon Dumbo

který drží skleničku chobotem
a prezident pokračuje
Jsem největší hrdina stříbrného plátna
jaký kdy žil..."

Ale ani na těch slabomyslnostech není dost. Autor si vymyslí scénu, jak se prezident "objímá s raketou" a zobrazuje ho tímto blábolem:

"Má ji s sebou všude i v posteli bez ní bym neusnul
jiní před spaním čtou on hladí raketu
drbe ji za ušima a ona vrní..."

A před závěrem se autor přímo rozběsní:

"Jděte se vycpat vážení kolegové
to já vám předvedu show
hodnou největšího hrdiny stříbrného plátna
žádné triky všechno pravé poctivý zmar
smrt ve všech podobách"

Nakonec povolá Macourek hrdiny filmů, kteří vyvolají před Bílým domem protiamerickou demonstraci: Toma Sawyera, Vinnetoua, Robina Hooda, Komisaře Maigreta, Tuláka Charlieho, Čapajeva, Švejka, Sedm statečných a Dvanáct rozhněvaných mužů - div ne Kozinu a Jana Žižku.

Macourek dal tento pamflet vytisknout v knížce na černém papíře. Měl by spíš umístit do černého rámečku svou morálku, která mu umožní zplodit tak odpudivý a hloupý výtvar. Každý pamflet umocňuje svou sílu, je-li opřen o pravdu. Macourek však dal přednost lži podanou na podnosu fantasmagorie. Proto i jeho veršování působí tak trapně. Jen pomlouvá a uráží. Je to uličnictví. Že se autor a jeho "odpovědný redaktor" nestydí!

SEVERUS

ANEŽKA ČESKÁ V POESII A VÝTVARNICTVÍ

V řadě poesie "Asyl" v České expedici je připravena v opisu nová sbírka Jaromíra Hořce nazvaná "Anežka Česká". Autor tu evokuje život a dílo Blahoslavené Anežky i dobu, v níž žila a psobila. Sbíрку doprovodil osmi původními grafickými listy malíř Lumír Sindelář.

Týž malíř připravil samostatný konvolut těchto litografií věnovaných osobnosti Blahoslavené Anežky. Chystá jej rovněž Česká expedice v řadě nazvané "Vernisáž", v níž se před rokem objevil svazek linorytů Jiřího Jiráška na počest života a básnického díla Jana Zahradníčka.

O ČEM JE "POKÁNÍ"

V jednom z posledních čísel nového literárního týdeníku Kmen se snaší Jiří Houdek v článku "Pokání aneb Sen o tyranii" odstaliničtit a odsovetovat film gruzinského režiséra Abuladzeho. Prý je to "jakýsi těžký a hrůzný sen", figury "připomínají obrazy Hieronyma Bosche." Není to první pokus zmást diváka a prosadit názor, že tu jde o diktaturu "vůbec". Film "Pokání" byl v Československu uveden nejdřív bez jakýchkoliv komentářů. Po velkém ohlasu a jednoznačném pochopení, že jde o kritiku poměrů v SSSR, nyní nahonem natočili před film mluvený úvod, který se snaží zamlžit obsah i poslání tohoto díla a filosofuje všeobecně o diktátorství a útlaku kdekoliv.

Je to stejně marná námaha, Divák ví, oč v "Pokání" jde, a právě proto takové propagandě nenaletí.

ČESKÁ ŠLECHTA V PRVNÍ REPUBLICE

IGNOTUS

Pro řadu "Opus" v České expedici seprávě opisuje historická a dokumentární práce Jiřího Doležala nazvaná "Česká šlechta v první republice" sledující její činnost od roku 1918 do konce roku 1939. Studie přináší doklady o pozitivním poměru české šlechty k nezávislosti a celistvosti Československé republiky.

O ZÁKONU Č. 35 Z ROKU 1965

Podle autorského zákona číslo 35 z roku 1965 Sbířky může každý autor literárního, výtvarného, vědeckého, hudebního i jiného vlastního díla /například technického vynálezu apod./ rozmnožit jakýmkoliv způsobem své dílo v počtu potřebném pro vlastní účely a pro kruh svých známých a přátel. Takové rozmnožení nepodléhá autorskému zákonu, nevztahují se na ně honorářové vyhlášky a především - nepodléhá vydavatelskému zákonu, který vyžaduje vydavatelské oprávnění. Podle toho tedy například strojové opisy jsou věci zcela legální.

JE SE UDRŽET U VESLA...

Opravdu vynikající výkon předvedl nedávno místopředseda vlády ČSSR. Obzina odpovědný za technický rozvoj i ochranu životního prostředí, když se snažil obhájit postupnou devastaci přírody tím, že vinu na tom prý mají západní kapitalisté. V Rudém právu napsal: "Byli jsme od Marshallova plánu / sic! / až po dnešní opatření COCOM obětmi embarga, politické diskriminace a vydírání... Především tato, jemně řečeno, diskriminační opatření, nás nutila k enormní těžbě uhlí stejně jako k výrobě oceli a k řadě dalších opatření v zájmu uchování nezávislosti socialismu v ČSSR a v zájmu zabezpečení našeho internacionálního příspěvku k rozvoji socialistického společenství vcelku. Vydávali jsme prostředky především na to, abychom obhájili právo socialismu na život v naší vlasti - v centru Evropy!"

Čili: prováděli jsme hospodářské nesmysly, vyráběli zbytečně, zaostávali v technice, devastovali přírodu - jen abychom se za každou cenu udrželi u vesla...

Pěkné vysvědčení vydal svému režimu bývalý ministr vnitra proslulý svou iniciativou při policejním potlačování a pronásledování československých občanů v 70. a 80. letech / osobně řídil tzv. akci francouzského kamionu a věznění řady intelektuálů v roce 1981/. Od vězení přesídlil tento bývalý a dlouholetý aparátník v oblasti škol a ideologie později k technice. V ní to však už zavíráním a odsuzováním myšlenek nejde, a tak je místopředseda

SEVERUS

POVOLILI INVALIDY

V Sovětském svazu byl po druhé světové válce největší počet invalidů na světě. Na zcela primitivní úrovni byla speciální lékařská péče o tyto oběti války, například protézy nohou tam měly naprosto zastaralé, tvrdé a bolestivé, takže někteří invalidní prominenti jezdili do Československa, aby jim tu nasazovali naše protézy. Tak se do Československa soustavně vracel na kontroly a výměny sovětský hrdina Maresjev známý z románu "Příběh obyčejného člověka", který byl tajemníkem výboru válečných veteránů.

Také sociální a důchodová péče o válečné invalidy byla naprosto nedostačující. Důchody byly tak nízké, že vlastně jen živořili a museli se držet při životě různými příležitostnými pracemi - potají, protože "soukromá" pracovní činnost byla zakázána a trestána. Teprve nyní, v roce 1988, třiačtyřicet let po válce, bylo povoleno vytvořit Všesvazovou organizaci invalidů. Do té doby tomu stalinská byrokracie bránila. Vůdce Stalin se obával jednohých, jednorukých, osleplých a nemocných invalidů. Mohli by se setkat a vyměnit si zkušenosti, že se stali invalidními právě i zásluhou Stalina a jeho diletantské vojenské strategie i politické slepoty.

SEVERUS

BESTIA TRIUMPHANS BUDE POKRAČOVAT?

Uveřejnili jsme tu před časem stať "Bestia triumphans" o devastaci Prahy v posledních desetiletích. Naše úvaha měla značný ohlas a přetiskly ji i Listy. Nyní odešel jeden z těch, kteří jsou za činy proti historické tváři města odpovědní - tajemník Antonín Kapek. Doufejme tedy, že se situace zlepší. Záleží to ovšem na iniciativě Útvaru hlavního architekta Prahy, který byl dosud značně pasivní. Nedávno vyhlásil soutěž na zástavbu Staroměstské radnice. Zvláštní "soutěž", protože již předem ji ovlivnil svými podmínkami. Místo aby na prvním místě stálo, že by se Staroměstská radnice měla rekonstruovat podle původní podoby z roku 1945 před svým zničením, kladly se různé zcela nesmyslné požadavky jako postavit tu "umírněně moderní architekturu" nebo "moderní funkcionalistickou strohou funkční budovu", dokonce se muži z Útvaru hlavního architekta odvážili uvést v podmínkách i možnost realizovat tu "současný výraz jako je nová budova Národního divadla" všeobecně celým národem odsuzovaná! Přijdou konečně k rozumu ti, na kterých závisí budoucnost Prahy, zní naše otázka, nebo se bude pod křídly vedoucí strany pokračovat v neblahých činech minulých let?

IGNOTUS

DOKUMENT O KNIHOVNÁCH

Uveřejňujeme v další části Pokusu stať, která byla přiložena k dopisu ministru kultury M. Klusákovi týkajícímu se této problematiky. Pisatel dopisu nedostal však žádnou odpověď, a proto dává k dispozici své názory tímto způsobem.

O STAVU NAŠICH KNIHOVEN

Veřejné knihovny v českých zemích prošly v posledních desetiletích několikrát prověrkami a čistkami, které je devastovaly tak, že z nich zbyly často jen trosky. Na konci čtyřicátých a na začátku padesátých let to byla především likvidace obecních knihoven, které byly zakládány většinou v polovině minulého století a v jejichž fondech se vyskytovala i vzácná první vydání knih českých klasiků. To vše vzalo za své při nesmyslné vyřazovací akci, kdy byly staré knihy vyházeny a zničeny a na jejich místo se zařazovaly některé tituly poválečné a pounorové produkce.

Kromě obecních knihoven patřících národním výborům byly postupně zlikvidovány i další knihovny, zejména školní, farní a spolkové, kde se bohužel postupovalo stejným způsobem. Většina knih skončila ve sběrných surovinách. A to nemáme přehled o neuváženém ničení cizojazyčných knih, zejména německých, v pohraničí, v knihovnách rodových a šlechtických apod. Neexistují autentické zprávy, co se stalo s ucelenými knihovnamí T.G. Masaryka, E. Beneše a dalších významných osobností kulturního a veřejného života. Některé z nich byly snad převzaty různými institucemi /např. Ústavem dějin KSČ/, jiné byly zabaveny orgány ministerstva vnitra, nicméně tyto orgány nepokládaly a nepokládají dosud za svou povinnost podat informaci o jejich existenci nebo konci.

Začátkem roku 1970 vydalo ministerstvo kultury cyklostylovaný oběžník - bez podpisu, názvu odboru i bez jedacího čísla -, v němž se sdělovalo státním a veřejným knihovnám, které autory je třeba ihned vyřadit. Tento ostudný seznam obsahující jména asi 100 českých spisovatelů platí dodnes a naopak je ještě čas od času doplňován a rozšiřován.

Podle něho byly vyřazeny knihy autorů těchto kategorií:

- 1/ díla spisovatelů žijících v zahraničí
- 2/ díla spisovatelů žijících v Československu, avšak podle jakýchsi interních pokynů nežádoucích, dále autorů vyloučených nebo vyškrtnutých z KSČ nebo těch, kteří se různým způsobem podíleli na vývoji v roce 1968
- 3/ díla autorů, kteří byli souzeni v padesátých letech, i když byli později rehabilitováni
- 4/ spisy autorů, kteří sice zemřeli před rokem 1945, jsou však z neznámých důvodů vyřazeni.

Kriteria, podle nichž se vyřazovalo, neměla nic společného s kulturními kritérii a v mnohem, jak ještě uvidíme, byla zcela rozporná jak v koncepci tak i v jednotlivých případech. Kdo ostatně dal komu právo nakládat takto s českou literaturou, s básněmi, romány, literárními studiemi, historickými a politickými spisy apod? Kde vzali "anonymní" iniciátoři a prosazovatelé těchto nařízení a seznamů prohibiční literatury pověření, aby sami soudili českou kulturu a pohnali ji na pranýř? Jak to, že tyto akce krylo svou autoritou ministerstvo kultury. Kdo je za ně odpověden?

Podívejme se na stav Státní a universitní knihovny v Praze, kde byly tyto příkazy uplatněny s horlivostí přesahující meze slušnosti. Dokonce i za druhé světové války v tzv. protektorátu bylo možno studovat knihy některých autorů, kteří jsou dnes v universitní - a nejen v ní - knihovně nedostupní /např. J. Pekař, V. Černý, J. Durych aj./

Ze skupiny první jsou z katalogů státní pražské knihovny vyloučena díla M. Kundery, E. Hostovského, Zd. Němečka, Vl. Škutiny, A. Lustiga, J. Škvoreckého, J. Koláře, O. Šika, A. Brouska, P. Kohouta, J. Beneše, A.J. Liehma, I. Divíše, I. Svitáka a mnoha dalších. Přitom ovšem zůstaly v katalogu knihy spisovatelů, kteří žili nebo žijí rovněž v zahraničí, jako jsou Fr. Listopad, I. Jelínek, L. Aškenazy, J. Škvor, J. Vladislav a další.

Největší skupinu zakázaných spisovatelů tvoří jména těch, kteří žijí v Československu a měli by tedy požívat všech občanských a lidských práv, jež jim zaručuje státní ústava. Vyřazené a nepřístupné jsou práce V. Černého, V. Havla, J.S. Hájka, B. Fučíka, J. Zahradníčka, K. Šiktance, J. Trefulky, L. Vaculíka, J. Hořce, O. Kryštofka, I. Klímy, A. Klimenta, Fr. Křeliny, J. Knapa, J. Procházky, J. Kopeckého, Fr. Pavlíčka, K. Pecky a desítky dalších spisovatelů.

Co na první pohled zaráží, je přístup ke spisovatelům postiženým nezákonností padesátých let, neprávem odsouzených a potom rehabilitovaných.

Tyto poznámky o stavu ve Státní knihovně i v jiných československých knihovnách si nečiní a nemohou ani činit nárok na úplnost. Vyvěrají spíše jen z její praxe a nemohou znát i další podmínky, které se pro čtenářskou veřejnost drží pod pokličkou.

Závěrem:

Bylo by třeba zrušit citovaný seznam prohibitních autorů a děl a vrátit je zpět do katalogů a knihovních fondů / tak se to stalo před časem s navrácením knih vyřazených po roce 1952 - např. od R. Slánského aj./

Bylo by třeba zrušit omezení při půjčování a studiu knih a časopisů a zavést pouze taková opatření, která mají na zřeteli ochranu knihovních fondů.

Bylo by třeba změnit získávací a nákupní praxi Státní knihovny, soustavně a odborně doplňovat knihovny základními díly světové literatury, dodatečně doplnit fondy českou a slovenskou literaturou vydávanou v zahraničí v minulých letech - i časopisy - a soustavně doplňovat knihovnu těmito pracemi i v budoucnosti.

Prospělo by to stavu Státní knihovny i dalších knihoven a měly by to dobrý vliv i na rozvoj, poznání a studium české literatury vůbec.

6. ledna 1988

dr. Jaromír Hořec CSC

NOVINKY ČESKÉ EXPEDICE

Jak známo vytvořila Česká expedice několik řad, v nichž jsou opisována díla českých spisovatelů. Zvláštní pozornost se kladě na edici "Asyl" seznamující s básnickými sbírkami. Svazky této edice jsou vždy doprovázeny původními grafickými listy, doslovy, reprodukcemi rukopisů, portréty autorů, kteří již nežijí. V poslední době tu byly opsány rukopisy Petra Zmrzlíka "Obrovský zasněžený hřbitov" a Jaromíra Hořce "Anežka Česká". První sbírku vyzdobil originálními kresbami Václav Vokolek a doslov k ní napsal Alexander Vondra; vysvětluje v něm postavení autora básní ve skupině pražského undergroundu.

Sbírka "Anežka Česká" je doprovázena původními osmi litografiemi Lumíra Šindeláře, které byly připraveny také jako samostatný konvolut.

V řadě "Prostor" se ke čtenářům dostala studie Jindřicha Chalupického "Nesrozumitelný Weiner" / doplňují ji dopisy básníka a jiné významné dokumenty ze života díla tohoto málo známého autora/.

Z další produkce uvádíme: sbírku poesie Vladimíra Vokolky "Na hrotu plamene" s barevnými linoryty Jiřího Jiráska, vzpomínky Zdenka Kalisty "Svědectví o Františku Křelinovi".

Připravují se tyto tituly:

Jiří Doležal: Česká šlechta v první republice /dokumentární studie/

Zdeněk Hrubý: Zpráva o cestě tam /kritické záznamy ze současné cesty po SSSR/

Rudolf Zukal: Ekonomická reforma 1968 a dnešek /její vznik i likvidace/

Slovník 47 /doplňk k nedávné antologii "Na střepech volnosti/

Jaromír Hořec: Šjezd Erínyí /sbírka básní z let 1967 až 1982/

Zdeněk Kalista: Barok a současná doba /část z jeho obsáhlé práce o baroku s autorovým doslovem o svém testamentu/

Jindřich Chalupický: Jakub Deml /studie a nový pohled na básníka Demla/

Jaromír Hořec: Z protektorátu /recenze o divadle, rozhlasových hrách, knížkách aj. z let 1941 - 1945/

Tyto svazky budou opsány v řadách "Asyl", "Prostor", "Hlas" = vzpomínky a "Opus" = diskutabilní a studijní texty.

PROSÍME, CITUJTE...

V poslední době se setkáváme s některými příspěvky "Pokusu" také v různých zahraničních časopisech. Otiskují statě, poznámky, polemiky i epigramy. Po-
chopitelně, že nás to těší, protože se i tímto způsobem dostávají naše názo-
ry z izolace a mluví k většímu počtu čtenářů. Jen jedno mrzí: mnohé z těchto
časopisů zapomínají uvádět pramen, odkud články přebírají. Prosíme proto
všechny, kteří z "Pokusu" přebírají, aby citovali, že jde o tento pramen.

JEDNOU PROVŽDY?

Jan Fojtík přebírající nyní po Bilakovi ideologické kormidlo své strany
řekl v projevu k 118. výročí narození Lenina: "Pro socialismus se náš lid
rozhodl jednou provždy. Taková byla svobodná volba před čtyřicet lety."

Má Fojtík "naš lid" skutečně za tak naivní? Jakápak "svobodná volba"
v únoru roku 1948. Bylo to tehdy násilné uchopení moci maskované i za pomoci
slabého politického protivníka jako "demokratická" akce. /Ostatní podobnou
kamoufláží se kdysi prodrál k místu kancléře Adolf Hitler/.

A "jednou provždy"? Komunisté hýří podobnými hesly. "Navěky" - "Na věčné
časy". Společenský vývoj se neuskutečňuje tím, že by se zastavil jednou pro-
vždy. Naopak, cesta vpřed vede tudy, kde se odhazují omyly a přežitky brzdi-
cí další rozvoj. Co se přežilo, co se ukázalo jako neschopné, musí ustoupit.
Jestliže dosavadní vliv sovětského státu na naši společnost se ukazuje jako
neúčinný, ba přímo zhouvný, je třeba jej omezit a zrealističnit, dát do
logických a rozumných vztahů bez emocí z jedné i druhé strany. Já pán, ty
pán, jaképak bratříčkování. Vtipně to vyjadřuje židovská anekdota, jak se dě-
lil Čech a Rus. "Rozdělíme se jako bratři," navrhuje Rus. "Ne, žádní bratři.
Půl na půl," praví moudře Čech.

Čtyřicet let je dlouhá doba, aby mohla politická strany dokázat, jak do-
vede vládnout. Komunisté však přivedli československý stát k hospodářskému
úpadku a rozvratu a připravili jej za vydatné pomoci sovětského Velkého
bratra o svobodu a nezávislost. Takové jsou výsledky jejich čtyřicetiletého
panování. Ne, pro takový socialismus se náš lid věru "nerozhodl". Ne pro
socialismus živoření, nesvobody, nepravd, lží, vykořisťování.

Po druhé světové válce, po osvobození v roce 1945 i později chtěli všichni
poctiví, čestní a nezaprodaní Češi a Slováci vybudovat společnost sociálně
spravedlivou a především svobodnou. To, co se u nás za čtyřicet let vykonalo,
je paskvil spravedlnosti i svobody.

A ti, kteří to zavinili, by měli odejít.

Je mezi námi dost sil, které by je nahradily. A dobře.

ZNOVU ZAKAZUJÍ SEIFERTA

SEVERUS

Nově jmenovaný národní umělec Ota Sklenčka, který recitoval i na Seifer-
tově pohřbu v chrámu sv. Markéty, hovořil v rozhovoru po svém jmenování
/Svobodné slovo, 30. dubna 1988/ o svých zkušenostech s národním podnikem
Supraphon. Řekl: "Nedávno se mě ptali v Supraphonu, co bych rád natočil
na desku. Samostatná deska Seifertovy poezie z neznámých důvodů nemůže
vyjít, tak co prý jiného. Tak jsem vyslovil přání: Horova Jana Houslistu,
anebo - další moje láska je Halas - Já se tam vrátím. Třeba o tom budou
přemýšlet."

V roce 1988 se tedy znovu jako kdysi v sedmdesátých letech umlčuje jeden
z našich největších básníků! Dogmatici se jen tak lehko nevzdávají. V Su-
praphonu je uměleckým ředitelem Karel Vacek, syn lidovkářského skladatele
Karla Vacka. Jistě o tom něco ví. A je tedy přímo odpovědný za tohle ne-
řádství, o kterém podal svědectví Ota Sklenčka.

IGNOTUS

"NA STŘEPECH VOLNOSTI" VYJDE KNIŽNĚ

Sborník současných českých nepublikujících básníků "Na střepch volnosti",
který se objevil na sklonku minulého roku v řadě "Asyl" v České expedici
má podle sdělení časopisu Obrys vyjít knižně v edici Poesie mimo domov v
Mnichově. Tato záslužná knižnice připravuje i některé další tituly pře-
vzaté z České expedice - Kalistu, Lazeckého, Hořce, Buriana, Hynka, Andre-
nika a snad časem i další.

MARŠÁLSKÉ SLOVO

Očekává se, že z Moskvy konečně zaznějí slova, která odsoudí brežněvismus i za jeho okupaci Československa v roce 1968. Největší překážkou tu nejsou jen čeští a slovenští představitelé komunistické strany dosazení kdysi právě Brežněvem a právě po tomto vojenském zásahu, ale i vedení sovětské komunistické strany. Douše se nedokázalo vzdát svých imperiálních cílů a hrát si na největší světovou velmoc po boku Spojených států amerických je pro moskevské vůdce velmi přitažlivá role.

Občas ovšem z Moskvy proniknou slova, dokazující, že se tam pod zdánlivou jednotou perestrojky děje i něco hlubšího a vážnějšího. 23. května 1988 odpovídal místopředseda Asociace politických věd Fjodor Burlackij, jeden ze spolupracovníků Gorbačova, na dotaz žurnalisty ze Západu. Ptal se, jak se nyní v Moskvě hodnotí vývoj v socialistických zemích dříve i v současnosti. Burlackij řekl, že v těchto zemích nastala "nová vlna reform, která staví problém hodnocení toho, co v 50. letech probíhalo v Maďarsku, v 60. letech v Československu, v 80. letech v Polsku, stejně jako i v ostatních socialistických zemích. Podle Rudého práva se tento mluvčí "jmenovitě zmínil i o poučení z událostí 60. let v Československu. Řekl, že toto hodnocení je především věcí samotných Čechů a Slováků a my se budeme orientovat na jejich závěry."

Takové stanovisko ovšem nevyjadřuje nic jiného než alibismus a neochotu podívat se sám na sebe. Kámpak se ztratila sebekritika, soudruhu Burlackij? Lze utéct od odpovědnosti za vojenské vpády do Maďarska, Československa, Afganistanu, za násilný puč v Polsku? Jestliže kritizujete Brežněva, pak se nemůžete vyhnout ani rozboru jeho vojensko politické doktriny o zasahování do vývoje socialistických zemí - "v zájmu socialismu", jak uvádí brežněvismus, ale ve skutečnosti v zájmu sovětské expanzivní politiky stalinského typu. Stalin - Brežněv jsou spojitý nádoby.

Přirozeně, že v Československu Husák, Bilak, Jakeš, Indra a další, kteří byli dosazení a povoláni k moci po vojenské okupaci v roce 1968, budou se vší silou bránit, aby se něco změnilo. Kdyby přiznali, že tento vpád byl v rozporu se všemi mezinárodními zásadami, že to byl ve skutečnosti zločin spáchaný na Československu, pak by si podřezávali větev, na které sedí.

Moskva si nemůže jako Pontský Pilát jít umýt ruce a sdělit světu: To se nás netýká. Oni provedli okupaci, oni dosadili brežněvovskou garnituru, oni jsou odpovědní za likvidaci i tragedie statisíců lidí po srpnu 1968, za hromadnou emigraci, za pustošení československého hospodářství a kultury, za to, že přeměnili Československo ve vojenské nástupiště prvního sledu proti západní Evropě.

"Imy přemýšlíme nad těmito zkušenostmi a nad poučením, jež z nich pro sebe vyvodit", pravil navíc Burlackij.

Jen přemýšlejte, soudruzi. Není tak těžko najít viníka, prosvěst obrat a napravit vše, co se způsobilo.

Několik dní poté, co Burlackij hovořil o roce 1968, promluvil maršál S. Achromejev. Má hodně titulů a ještě více vyznamenání, je prvním náměstkem ministra obrany SSSR a náčelníkem generálního štábu. Z jeho úst zazněla na tiskové konferenci 26. května slova, která stroze a jakoby vojenským rozkazem odsunula stranou diskuse o těchto problémech. Tento voják pravil: "Sovětský svaz neuvažuje o jednostranném stažení svých vojsk ze střední Evropy. Tento krok by byl odůvodněný v případě, že by existovala převaha sovětských ozbrojených sil v Evropě. Tato převaha je však fikcí a pozůstatkem propagandistických stereotypů".

To je autentický hlas Moskvy. Ne ty úsměvy, prohlídky galerií, setkání s prostými lidmi na Rudém náměstí, ne podpisy dohod o spolupráci, ne společný let na Mars, přípitky na přátelství. Země zla se sama musí očistit ze svých zločinů.

Maršál Achromejev stejně tak jiní mluvčí třeba při výkladu o vpádu do Afganistanu nemluví pravdu. Je dokázáno - a sověti to přece například při jednání Gorbačova ve Washingtoně přiznali, že převaha sovětských a socialistických zemí a jejich armád v Evropě je nezvratnou věcí. Náčelník štábu chce světu namluvit, že tomuto tak není. Komu chce vykládat pohádky o ruské mírumilovnosti? At si je nechá pro svá vnoučata.

Pravda je pro něho - a nejen pro něho - "pozůstatkem propagandistických stereotypů". Což tu nepromluvil sám Stalin svou někdejší řečí? Což si při takových slovech nezamnul radostně rukama i jeho následovatel Brežněv?

SEVERUS

ZAMÍČUJÍ PRAVDU

Propagandisté komunistické strany vedou předem prohraný boj. Začali uveřejňovat v Rudém Právu seriál, v němž chtějí dokazovat, že se v roce 1968 u nás projevila protisocialistická, protistátní opozice a kontrarevoluce. Tím chtějí ospravedlnovat - a třeba i proti názorům sovětských gorbačovců - vojenskou intervenci Sovětského svazu a hájit - a to hlavně - husákovsko-jakešovské vedení dosazené po roce 1969. Jedním z prvních článků tohoto propagandistického řetězu byla stať Antonína Vánka 4. června 1988 v Rudém Právu nazvaná "Říkali si radikálové". Autor vkročil in medias res a hned na počátku si zalhal - stejně jako před dvaceti let F.J. Kolár a další v komunistickém tisku - o pravé podstatě strahovských událostí z konce roku 1967, kdy pražští studenti žádali banální věci: elektrický proud a řádné vytápění kolejí, a byli za to brutálně ztýráni. Tohoto masakru, kdy složky SNB - pohotovostní pluk - ve spolupráci s tehdejšími pracovníky školského oddělení ÚV KSČ Obzinou, Havlíkem a Podroužkem napadly vysokoškoláky a její koleje, prý se podle Vánka využilo proti "vedoucím představitelům strany a státu".

Uzdy fantazie popouští autor i tam, kde kritizuje vznikání studentských rad a vytváření různých vysokoškolských orgánů. Co na tom bylo špatného? Oč jiného šlo aktivním studentům než o uvolnění krupýře zkostnatělé organizace mládeže vedené tehdy aparátníkem Zavadilem? Po dlouhých letech pasivity chtěli promluvit svým hlasem do věcí mládí generace i do věcí veřejných.

"Publikovaly se reakční pamflety", praví autor Vaněk. /Mimochoodem, kdo to vlastně je tento muž?/ "K takovým vystoupením byl zneužit i časopis "Universita Karlova", jehož šefredaktorem byl Jaromír Hořec, někdejší šefredaktor Mladé fronty. Právě o něm napsalo Rudé Právo 22. března 1968 v článku "Mládež a budoucnost Československa", že v jeho projevech jsou "prvky jisté nevraživosti a snad i osobního účtování"... Šlo o víc než o osobní účtování, pomalu, ~~xxxxxx Antonín Vaněk, xšloxxvixxxnxxjakkx~~ ale jistě se prokazovala - kupodivu že přes mládež - odvěta za Únor 1948."

Antonín Vaněk, kde jste sebral tyhle nesmysly?

Čtenáři jeho produktu zůstává hlava stát i nad jeho dalšími "doklady" o "protivládních vystoupeních", o opozici "proti existujícímu pořádku", o "nátlaku radikálních studentů" dokonce prý na ústřední výbor komunistické strany. Co věta to nepravdivá konstrukce a výmysl.

Pokud jde o časopis Universita Karlova, její šefredaktor J. Hořec se zastal spravedlivých požadavků pražských studentů ve strahovských kolejích a odmítl názory Kolárů a spol., že to byly reakční politické demonstrace proti komunistické straně, vládě a socialismu. Chtít světlo a teplo je útok na režim?

V dalším období nebyl "zneužit časopis akademické obce", jak konstatuje Vaněk, k "reakčním pamfletům". Zas jen nepravda. Kdyby byl časopis UK a další z let 1968 a 1969 v knihovnách přístupny - komunistická strana je z obav, že pravda vyjde najevo, že zakázala půjčovat čtenářům - , mohli by se o tom čtenáři přesvědčit sami. Stránky časopisu UK, tehdy jednoho z nejoblíbenějších časopisů obrodného hnutí, byly otevřeny široké demokratické diskusi, jak to odpovídá svobodě názorů a kritiky tak dlouho v Československu potlačované. V tom byl a vždy zůstane i přínos časopisu UK z té doby - a jistě nejen jeho, ale všech ostatních, které pak v roce 1969 konsolidační režim zakázal.

Komu chce Antonín Vaněk namluvit, že v roce 1968 šlo o "osobní účtování"? Národ usiloval o něco zcela jiného. O zásadní obrat, o společenskou obrodu, o radikálnost, používá-li již Vaněk tohoto slova v hanlivém pojetí, ano, o radikálnost pravdy, o vyslovení plné necenzurované pravdy. To duše zakrnělé stranickým dogmatem moci a obrostlé dlouhaletým nánosem zvyků a nepravd nechápou. Rok 1968 byl účtováním se lži, násilím a nesvobodou. Jestliže se je nepodařilo před dvaceti lety dokončit, neznamená to, že toto úsilí bylo navždy zmařeno a potlačeno. Nebude to dlouho trvat a český národ v něm bude opět pokračovat. Tentokrát, doufáme, že vítězně a až do konce.

SEVERUS

TAK JAK?

I, Jakeš se už začíná obracet. Prokázalo to jeho interview s francouzským listem L Humanité. Kdežto v tzv. Poučení z krizových let se praví, že akční program z roku 1968 byl "nesprávný a neplatný dokument...odrážející vystupňovanou rozvratnou činnost pravice ve straně", říká Jakeš francouzskému redaktorovi už něco zcela jiného: "Akčním programem byla řada správných stanovisek..."

Generální tajemník chytá vítr. Ale jak podržnout větev, na kterou ho posadil Brežněv, a přitom nespádnout? Brežněvovská garnitura v Československu dává hlavy dohromady, ale nic ji nenapadá Jak si zachrání kůži?

IGNOTUS

DŘÍV NEBO POZDĚJI

Dnešní držitelé moci v Československu neustále ještě přehlašují, že sovětská intervence v srpnu roku 1968 byla oprávněná, protože prý v zemi hrozila "kontrarevoluce". Všichni byli dožazeni Brežněvem, a proto není divu, že se k sovětské intervenci hlásí, vždyť v ní, jenom v ní, je původ jejich dočasné existence, ať jakkoli mávají tzv. Poučením z krizových let, dokumentem, který svou prozhaností nemá obdoby v českých dějinách.

Jejich pozice není však záviděníhodná. Dřív nebo později musí vedoucí představitelé Sovětského svazu při své kritice brežněvismu dojít i k událostem v roce 1968 a k hodnocení vojenského zásahu, který zlikvidoval pokus české a slovenské společnosti o reformu nejružnějšího charakteru. Nedávno se zabýval v Komsomolské Pravdě V. Daševič, vedoucí oddělení mezinárodních vztahů socialistických zemí Ústavu ekonomiky světové socialistické soustavy Akademie věd SSSR - uť, ten titul! -, sovětskou vojenskou intervencí do Afghanistanu. I když si neodpustil povinnou úlitvu, že se vojenský zákrok provedl prý na žádost afghánské vlády - proč tedy Sověti tehdejší Aminovo státní a stranické vedení k v krvavé prosincové noci vyvraždili?-, přece jen konstatoval. a vůbec poprvé v sovětském tisku: "Při rozhodnutí o vstupu našich vojsk do Afghanistanu nebyly pečlivě zváženy všechny možné následky takového kroku. Myslím, že bylo nutné využít všech možností k vytvoření politiky národního smíření..."

Až budou hodnotit svůj vojenský zásah v Československu, budou muset v SSSR vyslovit svou sebekritiku mnohem ostřeji. A nejen sebekritiku, ale i obžalobu brežněvismu. A že k tomu dojde, na to mohou Háskové, Bílakové, Indrové a Jakešové vzít jed.

Komsomolská Pravda otiskla letos v červnu i rozhovor s Václavem Havlem. I to je symptomatické. Dubček napsal Ústřednímu výboru KSČ a dostal sdělení, že s ním hodlají jednat. To je autentické, žádná fáma. Ovšem současně představitelé českého tisku dostali pokyn, aby tiskli materiály, které by "dokazovaly" protisocialistické pozice reformistů z roku 1968. Má se citovat, dokumentovat, usvědčovat...

Směšné pokusy odsouzené k nezdaru. Všichni přece víme, co se tehdy odehrálo a žádná nová goebbelsovětina opakující tisíckrát tutéž lež, nemůže pohnout pravdou o roce 1968.

V informacích - nanejvýš důvěrných - českému tisku se však poprvé připouští i možnost, že se prý může o některých aspektech roku 1968 diskutovat. Ale především prý ve vědeckých kruzích a ne v denním tisku. Pod tlakem vlastních slov o "otevřenosti" připouštějí tedy tuto možnost. Ovšem uzavřít pravdu do čtyř neprodyšných stěn a hovořit o ní jen v akademickém vakuu se jim nemůže podařit. Je to pravda tak dlouho potlačovaná i tak strhující a dějinně významná, že ji nikdo k mlčení už neodsoudí.

SEVERUS

CO MOHOU NABÍDNOUT

Nové Jakešovo vedení se teď schází s mládeží, starými členy KSČ, umělci. Hledá prý nové cesty. Ty cesty jsou však lemovány starou alejí a řeči na nich pronášené připomínají léta někdejšího dogmatismu. Na nedávném setkání s umělci zazněly z řečnických tribun starobylé hlasy, jako kdyby je pronesli pouťovníci likvidátoři. Předseda Svazu slovenských spisovatelů Solovič hovořil o obnově členství v mezinárodním Pen klubu s obavami: "Nemůžeme se vyhnout ani otevřeným střetům s emigrantskou literaturou, která žije nikoliv z uměleckých hodnot, ale z odporu proti socialistickému Československu." Podivuhodná neznalost! Což Solovič nikdy nevzal do rukou knihy Kundery, Škvoreckého, Lustiga, Koláře, Jelínka, Vladislava a dalších? Svou uměleckou hodnotou by ho přesvědčily, jak se mylí.

Další předseda, stranický mluvka Skála - ten už mezitím douřadoval a nahradil ho mladší Michal Černík - tvrdil v duchu svých vystoupení z padesátých let, že "současnou obnovu" / obnova čeho?/ nelze chápat jinak než jako "obnovu leninismu, jako obranu proti bezzásadovému liberalismu, aby do socialismu nepronikli lidé a kulturní výtvoři socialismu cizí." Svou "objevnou" teorii rozvinul filmař Sequens, vedoucí stranické skupiny Svazu čs. dramatických umělců. Právil, že přestavba - soudruzi se jak vidět nemohou stále dohodnout na terminologii - socialistické společnosti "musí zůstat v rukou komunistů bez rozdílu generací." Také Černík si zahrozil proti tendencím, které "zaměňují demokratizační proces za otvírání prostoru pro odpůrce socialismu a znepřehňování hodnot".

V dohodě s ideologem Fojtíkem vystoupil i další předseda Kozák. Kritizoval názory, že prý československá kultura z posledních dvaceti let nemá co nabídnout světu. "To není jen skepse", připojil se hned Fojtík, "to je určitá ideová pozice. Vždyť někteří lidé by skutečně rádi těch dvacet let škrtli, rádi by navázali na to, co bylo v roce 1968."

Ale jistě, Soudruhu, máme co nabídnout. Jenže to nebude literatura - zůstaneme-li u písemnictví- vydávaná v onom neblahém období od roku 1969 do roku 1988 ve vašich oficínách, ale díla opisovaná na strojích v Petlici, Edici Expedice, České expedici a jinde. Tam - a v literatuře exilu - se odehrávala pravá svobodná existence české literatury, odtud vzešly hodnoty trvalého charakteru, jež můžeme nabídnout a již i nabízíme světu.

IGNOTUS

NOVINKY ČESKÉ EXPEDICE

V poslední době byly opsány rukopisy Zdenka Kalisty "Vzpomínání na Jana Zahradníčka" a "Svědectví o Františku Křelinovi". Kalistovy práce se vrací do let první republiky, sledují společné věznění v padesátých letech a podávají svědectví o posledních letech života J. Zahradníčka a Fr. Křeliny.

Zdeněk Hrubý nazval své obšírné reportáže o současném Sovětském svazu "Zpráva o cestě tam". Jeho autentické a kritické líčení situace v období tzv. přestavby zaujme realismem i kritičností.

Dvě básnické sbírky "Cejchy" a "Sjezd Erínyí" byly opsány v řadě XXIX "Lyrika Jaromíra Hořce". Doprovázejí je linoryty Fr. Dvořáka, jak je už v této řadě zvykem. Verše J. Hořce byly napsány na konci 60. a na začátku 70. let a zrcadlí věrně atmosféru oné doby.

V druhém opisu dostali čtenáři vynikající studii Jindřicha Chalupického "Nesrozumitelný Weiner".

V nové řadě České expedice nazvané "Vernisáž" byly vytištěny tři samostatné soubory grafických listů: Pocta Janu Zahradníčkovi od Jiřího Jirásky, Anežka Česká od Lumíra Šindeláře a lepty i linoryty Frant. Dvořáka "Zjevení" / na biblické náměty/.

Během léta vyjdou dva další opisy. Bude to básnická sbírka Jana Čecha "Soudný den" / v řadě poesie "Asyl" / s linoryty. Verše byly napsány před dvaceti lety po srpnu 1968.

Ekonom Rudolf Žukal připravil studii "Pokus o reformu" sledující vznik ekonomické reformy v roce 1968, její likvidaci v normalizačním období a důsledky, jež z toho dodnes pocítujeme / vychází v řadě "Opus"/.

Připravuje se doslovný přepis sborníku Dynamoarchismus z roku 1946, jejímiž autory byli I. Andranik, J. Grossman, Fr. Listopad, J. Hořec a J. Morák. Další svazkem bude studie Zdenka Kalisty "Na okraj baroka" a jeho vzpomínky na Josefa Knapa "Muž z času kopřiv".

ZÁNOVNÍ SEŠLOST

Jako vždy to zasedání

bylo značně zánovní.

Konala se tam sešlost

na nejvyšší úrovni.

IGNOTUS

ODVOLÁNÍ PODPISU

6. ledna 1988 poslal Jaromír Hořec, signatář Charty 77, dopis ministru kultury CSR M. Klusákovi, v němž se vyjádřil k některým současným i minulým kulturním otázkám. Přiložil k svému dopisu zprávu nazvanou "O stavu v našich knihovnách" /přepsáno v 56. čísle Pokusu/, v níž kritizoval cenzurní praxi státních a jiných českých veřejných knihoven, seznam zakázaných autorů a knih vyřazených z katalogů apod.

V dopise se Jaromír Hořec zmiňuje také o podpisu, který v roce 1977 připojil k prohlášení uměleckých pracovníků po zasedání v Národním divadle. Toto prohlášení tehdy vyzývalo k aktivitě všechny, kteří by se chtěli podílet na kulturním rozvoji. J. Hořec píše, že podepsal ono prohlášení v dobré víře, že by mohlo dojít po dlouhých letech temna v tzv. období konzolidace konečně k uvolnění tvůrčích sil, k odklonu od perzekučních zásahů. "Bohužel jsem se zklamal, k takovému vývoji nedošlo, a proto pokládám za nutné odvolat i svůj někdejší podpis na onom prohlášení, a to zvláště i proto, že můj podpis, ale i další podpisy byly zneužity proti rozvoji české kultury a její svobodě."

Jaromír Hořec nedostal na svůj dopis žádnou odpověď. V dopise ministru kultury napsal mj.:

"Několikrát se vyzývalo k četných prohlášeních ministerstva kultury, v usneseních politických a státních orgánů k spolupráci na rozvoji národní kultury. Takovou výzvu vydalo i shromáždění začátkem roku 1977, které se sešlo v Národním divadle, a kromě jiného se obracelo na každého uměleckého tvůrce, aby přiložil svou ruku k společnému dílu. V dobré víře, že se dá těmto slovům a výzvám věřit, podepsal jsem toto prohlášení dodatečně i já. Radil jsem se o svém postupu předtím s básníkem Jaroslavem Seifertem, který se rovněž domníval, že by mohlo dojít k obratu v kulturní politice, k toleranci i k tomu, aby se umožnilo čestnému umělci podílet se svým dílem na rozvoji české kultury tak krutě postižené v tzv. letech konzolidace.

Záhy jsem se však přesvědčil na příkladech ostatních, ale i z vlastní zkušenosti, že se zůstalo jen u slov a že vlastně celé prohlášení mělo být využito proti tehdejší proklamaci Charty 77 ustavené podle čs. zákonů a ústavy. Nenastalo žádné uvolnění, marné byly pokusy navázat na výzvu o aktivním podílu uměleckých pracovníků, mimo jiné i proto, že rozhodující místa v této oblasti byla obsazena nepřáteli takového rozumného vývoje. Byli většinou dosazení po roce 1969 a sledovali s podezřením každý demokratizační pohyb. Velká řada umělců, zejména spisovatelů, byla umlčena, jejich rukopisy zajištěné již platnými smlouvami, případně vysazené nebo i vytištěné byly zlikvidovány, rozmetány, skončily ve stoupě. Rozhodující úlohu v této akci sehrál tehdejší knižní odbor ministerstva kultury.

Když si někteří autoři začali ve smyslu zákona č. 35/ 1965 Sb. opisovat své rukopisy, byly tyto strojopisy zabavovány a často se stávaly i předmětem trestního stíhání za údajné podvracení republiky. Uvedu vlastní zkušenost, jednu z mnoha dalších. Podílel jsem se i na rozepsání - podle přání autora - vzpomínek J. Seiferta "Všechny krásy světa" v roce 1980. Tyto opisy byly u mne zabaveny a příslušné orgány činné později při zahájeném trestním řízení nazvaly autora J. Seiferta "renegátem", jeho vzpomínky označily za protisocialistické a mne za šířitele protisocialistických myšlenek. /Ně třeba zvlášť zdůrazňovat, že za dva roky vyšly tyto Seifertovy vzpomínky, které předtím ležely dlouhá léta v nakladatelství Odeon, aniž je redakce mohla vydat, v oficiálním nakladatelství Čs. spisovatelů/.

Není divu, že si mnozí spisovatelé opisovali svá díla sami a že vznikaly i různé strojopisné řady jako Petlice, Expedice, Česká expedice apod., které umožňovaly českým spisovatelům - tehdy i J. Seifertovi, B. Hrabalovi aj. -, aby jejich básně, romány, novely, historické a literární studie byly zpřístupněny úzkému okruhu čtenářů aspoň tímto způsobem. Jsem přesvědčen, že i tato iniciativa, která nedopustila umlčení mnoha děl české literatury, bude jednou významně oceněna.

Vracím se však znovu k výzvě z roku 1977 obracející se ke všem účastníkům a podílníkům českého uměleckého života. Zklamal jsem se v důvěře - a nejen já -, že přijdou konkrétní a dobré činy; proto mi nezbylo než svůj podpis na onom prohlášení odvolat, i když tento akt je spíš jen aktem vlastní úvahy a vlastního postoje."

TÁHNĚTE, ODKUD JSTE PŘIŠLI

Na nedávném červencovém zasedání Rady vzájemné hospodářské pomoci / Ten název! Mělo by se to přejmenovat na Radu sovětského hospodářského vykořisťování / v Praze přijel sovětský premiér s manželkou, jak to činí i jeho představený. Vyrovnal se Gorbačovovi i v jeho trapných projevech o roce 1968, které před časem v Praze pronesl. Tvář se jako by nevěděl, oč vlastně jde, odpověděl Ryžkov na otázku, zda SSSR "přehodnotí události roku 1968 v Československu", že se nic měnit nebude. "KSC zhodnotila události roku 1968, toto hodnocení je objektivní a vedení SSSR s ním souhlasí". Sověti tedy podle Ryžkova schvalují i nadále Brežněvův vojenský vpád i jeho doktrinu, podle níž má právo i povinnost zasahovat do vnitřní politiky "bratrských" zotročených zemí. Pěkná objektivnost Brežněvových dosazených loutek! Proč by měli odsuzovat sami sebe?

A dále: "Pobyt / ! / Sovětské armády v Československu nelze vytrhovat z evropského kontextu. Proč mluvíte jen o této zemi?" Proč, pane Ryžkove, "milý Nikolaji Ivanoviči", jak ho oslovil při slavnostní večeři Štrougal?

Protože jste k nám vpadli jako noční lupiči, pokořili jste naši zem, zkrvavili ji našimi oběťmi a roztahujete se tu již dvacet let jako ve své kolonii. Věru, když takové nesmysly pronáší sovětský předseda vlády, co si myslet o "novém myšlení" sovětské vládnoucí elity?

Táhněte, odkud jste přišli. V Československu nemáte co dělat.

PETR SEVER

NEPRAVDY KMENE

Literární týdeník Kmen vyloupnuvší se z lůna svého původního vydavatele - komunistické strany hodlá se české veřejnosti představovat jako kritická tribuna, která nechce slepě fungovat podle pokynů ideologické vrchnosti. Trvalo téměř dvacet let, než se tento literární časopis povolil, když hned na počátku své konsolidační éry husákovské vedení dalo zastavit všechny tehdejší demokratické časopisy - Listy, Reportér, Zítřek, Student, UK a další. Obavy moci ze slov kritiky a samostatného myšlení tak příznačné pro ono období totální nesvobody ovšem nezmizely. Jen z taktických důvodů, jež si vyžaduje kamufláž tzv. přestavby, omezují se některé zábrany a omezení, které příliš tahaly za vlasy.

Je ještě čas, aby se hodnotil přínos časopisu Kmen, protože vychází teprve půl roku. Jeho redakci tvoří odchovanci konsolidačního údobí v čele s Karlem Sýsem, který stejně jako Peterka, Pelc, Černík, Čejka a jiní začínali budovat svou kariéru v prvních letech po roce 1969 jako spolupracovníci tehdejšího poledníkovsko - himlovského Socialistického svazu mládeže. Také v redakční radě Kmene sedí zasloužilí strážci linie - všudepřítomný Jiří Hájek neblaze zapsaný svou aktivitou po roce 1969, O. Chaloupka, M. Černík, J. Moravcová a další. Co lze od tohoto ansámblu očekávat?

Věnně si statí z 22. čísla, která je pro dosavadní atmosféru Kmene typická. Petr Bílek, zástupce šéfredaktora, tu otiskl článek "Spojité národy", v němž jaksi ovažně a notně šroubované "bije" do komercializace kultury, jež hrozí v tendencích přestavby založené na strohých faktech rozpočtů, vydávaných prostředků, zisků a ztrát. Navazuje na Deklaraci práv kultury vydanou francouzskými umělci v roce 1987 a vyjadřující kritiku, aby "národ neproměnil svou kulturu ve zboží". Hned v úvodu však Bílek cituje J. Aragona, kterého však nejmenuje a vypouští do světa tuto nepravdu: "Před nacelými dvěma desetiletími nás jeden z bývalých druhů André Bretona označil za Biafru ducha. Ačkoliv by tomu jeho politická příslušnost nenasvědčovala, zapomněl, že kultura je fenoménem internacionální. Ani tenkrát nemohl být soudný francouzský básník přesvědčen, že humanitas končí na březích Dunaje a za ním že se do nedohledna rozprostírá barbaritaš..."

Bílek zatemňuje podstatu Aragonova vystoupení z roku 1970. Zopakujme si, co tehdy po prvních čistkách, vyhazovech, likvidacích, perzekucích a nucené emigraci Čechů a Slováků Aragon napsal. Označil řádění konsolidátorů za evropskou "Biafru ducha", v níž jde i o existenci národní kultury, když hoví držitelé moci dosazení Brežněvem a za jeho pochvalného souhlasu vyhlazují základní projevy demokratické tvorby, potlačují lidská a občanská práva, ničí společenský vývoj a nastolují režim nesvobody.

Bílek by měl vědět, že "politická příslušnost" Aragona nemohla nijak omezovat jeho názory. Vždyť právě komunistická strana Francie, jejíž byl členem, odsoudila jednoznačně vpád do Československa. Tehdejší generální tajemník Waldeck Rochet navštívil nedlouho před vojenským obsazením Československa Moskvu, kde ho Brežněv přemlouval, aby se vedení KSČ připojilo k prohlášení sovětů i jejich satelitů a schválilo okupaci. Rochet však odmítl.

POKUS, č. 62 / 1988

Jak jinak nazvat tyto bílkovštiny než jako snahu omývat současný režim duchovního útlaku, jehož je konečně i skupina Kmene integrální součástí? Občas jim držitelé dovolí nějakou klukovinu, ale o to pevněji musí za to držet základní linii, jak dokazují i Bílkova stat nazvaná Spojité nádoby. Výstižný název i pro vlastní funkci Kmene. KSČ a Kmen jsou jen "spojité nádoby".

SEVERUS

KOMU SLOUŽÍ HLAS REVOLUCE?

S časopisem Svazu protifašistických bojovníků Hlasem revoluce jsou spjaty boje za rehabilitace odboje ze šedesátých let. Časopis byl tehdy za to napadán sekretariátem ústředního výboru KSČ, cenzurou vnitra i Rudým právem. Zdá se, že na tuto tradici současné redakce zcela zapoměla a zapojila se od roku 1969 zprvu do konzolidačního tažení a nyní i do různých nečistých režimových kampaní. 16. července otiskl tento týdeník útok proti Erichovi Kulkovi, osvětimskému vězni, spoluautorovi knihy Továrna na smrt a významnému historikovi. Jak známo, žaluje Kulka v Praze vydavatelství Melantrich za to, že vydalo spisek Josefa Šebesty V zemi zaslíbené?, kde uráží Izrael a prezentuje lež o E. Kulkovi! Prý byl "agentem gestapa". Takové obvinění používala stalinská soudní mašinérie i její československá odnož v padesátých letech.

Hlas revoluce uvádí jako argument podporující útok proti Kulkovi tvrzení stejného charakteru, které otiskl v roce 1972 časopis KSČ Tribuna. A nedávno prý totéž tvrdí ve slovenské Pravdě J. Lörincz.

Místo aby vyčkal rozhodnutí soudu - ten projednávání žaloby E. Kulky proti Melantrichu odložil -, uráží antifašistu Kulku způsobem, který lze přirovnat jen s někdejší Arijským bojem. Do pěkné společnosti se Hlas revoluce vmanévroval!

IGNOTUS

S T R Á Ž C I

Druhým myjí hlavu s chutí
bdělí strážci revoluce.
Nic je ale nepřinutí
umýt vlastní špinavé ruce.

IGNOTUS

Š E L S K Á L A D O D Ā C H O D U

Šel Skála do důchodu,
už příliš dlouho kalil vodu.
Teď po něm zůstala
hromádka prachu zvětralá.
Toť osud, který náleží
každému služebníku lží.

IGNOTUS

ČESKÁ EXPEDICE A SRPEN 1968

Je přirozené, že se strojopisná "Česká expedice" nemohla v letošním roce vyhnout výročí srpna roku 1968. Vždyť vlastně i její vznik byl podmíněn tím vším, co po 21. srpnu nastalo: potlačením duchovního života, umlčováním literárních tvůrců a normalizační Biafrou kultury, jak to nazval L. Aragon. Odpovědí na útlak se staly takové edice jako především Vaculíkova Petlice, Havlova Edice Expedice, Česká expedice i další podobné řady. Opírajíce se o znění zákona č. 35 z roku 1965 umožňujícího rozmnožit v potřebném počtu dílo at literární, hudební, výtvarné, vědecké, technické či jiné, vytvořili realizátoři těchto edičních strojopisů cosi, co je v české literatuře zcela nebývalé - a snad i v kontextu s literaturou světovou, a zůstane trvalou součástí duchovního vývoje šedesátých, sedmdesátých a osmdesátých let. Jednou bude tato činnost nesporně zhodnocena - i volně zveřejněna - jako příklad neutuchající a neustupující tvůrčí energie, jako doklad, že ani v nejtěžších dobách se nelze vzdát a sklonit bezmocně hlavu. Nejře obsahově, ale i po výtvarné stránce tu byly připraveny některé svazky, které patří ke skvostům naší "knižní" kultury.

V červenci 1988 byla opsána v řadě "Asyl" sbírka poesie Jana Čecha "Soudný den" inspirovaná srpnem 1968. Zasněžení čtenři znají jako knížku veršů "Pozdvihování slov" z roku 1977 /vydána knižně v kolínském Indexu/, kde byla s průkaznou autenticitou i básnickou naléhavostí vyjádřena atmosféra dnů po vydání Charty 77 a všeho, co po tom následovalo. Nová Čechova sbírka je doprovázena čtyřmi celostránkovými litografiemi kvartového formátu, jež vytvořil Jiří Jirásek. Sedmatřicet básní napsaných před dvaceti lety jitrí svou časovostí dodnes. Jaroslav Morák o nich v doslovu napsal: "Soudný den je básnický přesvědčivým svědectvím o čase nesvobody a bezprávné existence v zemi vydané na pospas násilí a tmě. Všechno protiventství však jakoby posilovalo poselství vzdoru a rozšiřovalo vnitřní prostor svobody, který je nevyvratitelný. V této existenciální podobě překračují Čechovy verše dobovou inspiraci a zařazují se do kontextu evropského ducha... Sepjetí uměleckého tvaru s viděním, svědectvím a posláním této sbírky je ústrojné a niterné. V české poezii vzniklé na konci šedesátých let tvoří sbírka "Soudný den" ojedinělý doklad výpovědi co nejčasovější, ale i básnický dovršené a přežívající čas, v němž vznikla."

"Pokus o reformu" se jmenuje práce ekonoma Rudolfa Zukala opsaná v řadě "Opus". Autor tu podává výklad o návrzích a podnětech hospodářské reformy z roku 1968, sleduje její vznik, vývoj i násilný posrpnový konec. Kladem Zukalovy práce je, že se neohlíží jen do minulosti. Rozebírá ekonomický vývoj v posledních dvaceti letech, o nichž G. Husák a jeho vedení razili ještě nedávno heslo, že patří k "nejúspěšnějším létům budování socialismu v Československu". Srovnává tento vývoj i fakta se světovými trendy, podává obraz životní úrovně u nás a na Západě a dospívá k ostré zásadové kritice ekonomického marasmu současnosti. Všechny tyto závěry se opírají o konkrétní čísla, oficiální prameny a statistiky. Svazek věnovaný ekonomickým otázkám se čte jako vzrušující dramatická četba.

Z iniciativy České expedice vznikla také kolektivní dokumentární práce o roce 1968. Dílo historiků a politologů však pro svůj značný rozsah bude realizováno jinak.

Ještě letos má být opsána další sbírka básní "Srpnová noc", jejímž autorem je přední český básník neoficiální struktury. Uvažuje se i o dalších edičních podnětech, jež by měly osvětlit události roku 1968 a jejich trvalý přínos zejména mladším generacím.

JAN SVOBODA

x x x

"POESIE JE KRVÍ SVOBODY" - citát z Františka Halase uvádějící všechny svazky v řadě poesie "Asyl". Dosud bylo opsáno dvacet básnických rukopisů s doprovodem původních grafických listů. Vyvrcholením tohoto úsilí bylo nedávno opsání sborníku 47 českých nepublikujících básníků "Na střepech volnosti".

Nyní se připravuje "Slovník 47", který přinese informace o díle těchto autorů.

NOVINKY ČESKÉ EXPEDICE

Ve strojopisných řadách České expedice zaznamenáváme tyto novinky první poloviny roku 1988: ~~možná mluví o lidid novosovřzení stýroverib taes~~

Zdeněk Kalista: Svědectví o Františku Křelinovi

/řada Hlas, sv. 4, Praha 1988, 85 stran, formát A 5. S portrétem Františka Křeliny a faksimile dopisu z vězení. Plátěná vazba/.

Pohled na život a literární dílo jednoho z předních českých romanopisců včetně vzpomínky na společný "život" ve vězení v padesátých letech.

Jindřich Chaloupecký: Nesrozumitelný Weiner

/řada Prostor, sv. 2, Praha 1988, 128 stran, formát A 5. S reprodukcí Weinerova rukopisu a jeho portrétem. Plátěná vazba/.

Studie o životě a díle významného českého básníka a publicisty.

Jiří Doležal: Česká šlechta v první republice

/řada Opus, sv. 8, Praha 1988, 127 stran, formát A 5. S dvěma reprodukcemi dokumentů, plátěná vazba/.

Historická studie dokumentující postoje české šlechty od roku 1918 až do podzimu 1939

Zdeněk Hrubý: Zpráva o cestě tam

/řada Opus, sv. 10, Praha 1988, 122 stran, formát A 5. S reprodukcí statí z Moskevských novostí, plátěná vazba/.

Cestopisné črty a úvahy nahlízející za fasádu sovětské přestavby.

Na střepech volnosti

/řada Asyl, sv. 16, Praha 1987, 276 stran, formát kvartu. S jedenácti litografiemi Jiřího Jiráska, plátěná vazba/.

Sborník 47 nepublikujících českých básníků s doslovem Jana Trefulky. Pravda poesie a statí Zdenka Hrubého Nád almanachem básní v řeči vázané. Sborník poesie uspořádal Zdeněk Hrubý.

Petr Zmrzlík: Obrovský zasněžený hřbitov

/řada Asyl, sv. 17, Praha 1988, 59 stran, formát kvartu. S dvěma kresbami Václava Vokolka, plátěná vazba/.

Sbírka poesie příslušníka pražského undergroundu. "Doslov nejen k jedné básnické sbírce" napsal Saša Vondra.

Vladimír Vokolek: Na hrotu plamene

/řada Asyl, sv. 18, Praha 1988, 65 stran, formát kvartu. Se čtyřmi linoryty Jiřího Jiráska, plátěná vazba/.

Sbírka poesie, která měla původně vyjít v nakladatelství Práce v roce 1970, je doplněna stručnou bibliografií autora a ediční poznámkou.

Jaromír Hořec: Anežka Česká

/řada Asyl, sv. 19, Praha 1988, 75 stran, formát kvartu. S osmi kolorovanými litografiemi Lumíra Šindeláře, plátěná vazba/.

Sbírka poesie evokující život i světské a církevní dílo Blahoslavené Anežky České. V závěru jsou uvedeny historické reálie.

Jan Čech: Soudný den

/řada Asyl, sv. 20, Praha 1988, 73 stran, formát kvartu. Se čtyřmi litografiemi Jiřího Jiráska, plátěná vazba/.

Verše napsané v roce 1968 po srpnovém přepadu Československa. Sbírku doprovází stať J. Moráka "Kniha soudu a naděje" a poznámka.

Jaromír Hořec: Cejchy

/řada Lyrika J. Hořce, sv. 28, Praha 1988, 52 stran, formát A 5. S dvěma linoryty Fr. Dvořáka, plátěná vazba/.

Poesie z let 1969 až 1974. Na závěr sbírky "Dovětek" od s.v.

Jaromír Hořec: Sjezd Erínyí

/řada Lyrika J. Hořce, sv. 38, Praha 1988, 56 stran, formát A 5. S třemi linoryty Františka Dvořáka, plátěná vazba/.

Verše z let 1966 až 1985

Lumír Šindelář: Anežka Česká

/řada Vernisáž, sv. 2, Praha 1988/

Osm kolorovaných litografií inspirovaných životem a dílem Anežky České

František Dvořák: Zjevení

/řada Vernisáž, sv. 3, Praha 1988/

Šest suchých jehel inspirovaných biblí s textem malíře.

KONZOLIDÁTOŘI U VESLA

Novým předsedou Svazu českých spisovatelů byl určen Michal Černík. Po roce 1969, kdy byl rozpuštěn spisovatelský svaz, v jehož čelo byl zvolen Jaroslav Seifert, je to již čtvrtý představitel na tomto místě. Nejdříve se dal do tohoto neblahého úkolu jmenovat Kainar, po něm přišel Rybák, kterého pak nahradil Skála. A nyní tedy čtyřicátník Černík. Patří ke skupině, která před dvaceti lety se přimkla ke "konzolidační" perzekuci české literatury a rozehrála svou hru s cynickostí, jež snad nemá obdoby. Šla nahoru ve chvíli, kdy byly umlčeny desítky českých spisovatelů, kdy jejich rukopisy nesměly vycházet, připravené knihy skončily ve stoupě, jejich díla byla vyřazena z knihoven a jména zmizela. Původně jako kolektivní kulturní sdružení při Socialistickém svazu mládeže, v jehož vedení stáli Poledník, Himl a další, později jako jednotlivci pověřovaní důležitými funkcemi – ale vždy s úmyslem vmluvit se do přízně husákovského aparátu a moci i rozestavit své členy na místa nejvlivnější. Jejich dogmatický kritik Peterka / "Jsme generací křtěnou Unorem" / získal pozici tajemníka Svazu spisovatelů, Čejka se stal šefredaktorem Tvorby, Sýs řídí týdeník Kmen, Černík po redaktorování v Panorámě a vydání několika knížeček byl jmenován zasloužilým umělcem, což byla příprava k jeho povolání do funkce předseda Svazu spisovatelů. Pelce poslali do nakladatelství Mladé fronty, kde dělá šefredaktora, další člen skupiny J. Šimon šefredaktoruje v Odeonu. Mají kolem sebe i další "mládežníky" po redakcích, kteří vsadili na stejnou kartu.

Od svého vstupu do literatury politicky kolaborují a slouží moci. Vybrali si tento svůj úkol sami. Literární "mládeže" jde s námi – mohli pak tvrdit likvidátoři českého písemnictví a ukazovat přitom právě na ně. Tím spíš odpudivější je jejich hra, kterou před veřejností provozují. Tváří se jako "kritici" poměrů, nasazují masku odbojníků a neposlušů, občas pronesou kritické slovo... Vždycky to však má své hranice, režimové a systémové. Jejich kritika je na úrovni komunálních připomínek, jádro marasmu zamlčují a skutečného viníka tito jinak bystrozrací mladíci vidět nechtějí.

Ukázkou těchto postojů je i nedávný rozhovor Michala Černíka v Rudém právu /9. září 1988/ nazvaný "O kvalitě, kontinuitě, tvůrčí svobodě". Před časem horlil Černíkův předchůdce Skála, že nemohou udělit generální pardon všem spisovatelům daným režimem do klatby. Budou prý je politicky hodnotit, každého zvlášť a důkladně. Skála odešel, jeho štafetu však převzal beze zbytku Černík. Nejdříve praví, že je třeba pracovat "nově v duchu dnešních společenských přeměn". Tuto "novost" konkretizuje takto: "Musíme se zabývat těmi spisovateli, kteří dosud stojí mimo naše společenské a literární dění. Musíme se zamyslet nad jejich politickými omyly v letech minulých, nad jejich dnešními postoji... A oni zase musejí dostat možnost obhájit se svým dílem, svými občanskými postoji, svým vztahem k socialismu".

Tedy: apriorismus nejtěžšího kalibru. Je jednou provždy dáno: Dopustili jste se chyb – a co když ne, co když jsme měli pravdu? – a my jsme ochotni k velkorysosti – mírně přihmouřit oči, jestliže d n e s "svými občanskými postoji" podporujete současný režim. Věru, dokonalé hodnocení... V čem se liší od kádrování padesátých let? Snad jen větší věrolomností a prolhaností.

Čtème dál v Černíkově vyznání: "Naopak je třeba zásadně odmítnout ty, kteří stáli a dále stojí na protisocialistických pozicích, kteří s nenávistnou vehemencí napadají vše, co v naší společnosti vzniklo, vzniká a plnohodnotně žije." Za taková stanoviska by se nemusel stydět žádná skalní dogmatik stalinského ražení.

Emají to však snadné černíkovští koryfejové! V rozhovoru si Černík stěžuje na nezáměr mladé generace o jejich díla: "Na Wolkrově Prostějově jedna mladá recitátorka prohlásila, že nechte současnou poesii, protože je oficiální a špatná, že ta nejlepší poezie je v "samizdatech", protože jinak vycházet nemůže". A Černík hned zaútočí: neuznává se tu žádná hodnota prý proto, že vznikla právě v této dnešní společnosti. Podle něho je to "demagogie a dogmatismus". Zametej, zasloužilý umělče, raději před vlastním prahem!

Podívejme se i na teoretickou fundovanost nového předsedy. Když se do redaktor Rudého práva zeptá, v čem spatřuje kontinuitu současné literatury s třicátými lety a vývojem po roce 1945, Černík spěchá, aby ho opravil. Zdvihá ukazováček a hrozivě dodává: "Musím přidat ještě dvacátá léta, protože Rijnovou revolucí i u nás začala nová epocha a ta otevřela nové vidění světa,

nabídla nové myšlení a uvolnila nesmírnou tvůrčí energii". Černík opakuje plytké fráze stylu "Bez říjnové revoluce by nebylo samostatné Československo" a podává o sobě zprávu vsutku nelichotivou. Dvacátá léta jsou přece spjata především s počátkem samostatného státu, s jeho svobodným životem, demokracií i problémy nové cesty. Česká literatura se rožila z tohoto kolektivního pocitu nového státu i jeho života a perspektiv. Dělat z českého spisovatele loutky, kterým teprve Říjnová revoluce otevřela oči a umožnila - nabídla "nové myšlení", je směšné. Trapná, ubohá lež.

Jenže Černík pokračuje. Přeskočí dvacet let a tyrdí, že kromě osvobození v roce 1945 "měl na literaturu silný inspirační vliv Únor". Tehdy se - podle tohoto mudrce - otevřely nové obzory... "Základní pokrokový proud naší literatury dál razil svou cestu". Pohrobek Ladislava Štolla by se jistě dočkal potlesku této byvší tristní kapacity. Vždyť období padesátých let tak Černíkem vychvalované je nejen dobou umlčování, ale i vraždění. Kalandra, Zahradníček, Palivec, Knap, Křelina, Kalista, Renč, Kostohryz, Svobodová, Rotrekl, Teige - a kolik ještě dalších se stávají obětí politické justice a literárních čistek. Vývoj české literatury se právě tehdy zbrzdil a mnohým spisovatelům vůbec znemožnil na dlouhá léta literárně existovat. Kdo kdy spočte tuto tragickou přerву?

Před závěrem rozhovoru s Rudým právem pěje Černík ódu na "nejlepší současná díla", která "získávají další pevninu socialistického realismu". Oživuje tento dávný mrtvý a netvůrčí - ismus a současně jako úplný literární začátek opakuje strašidla, která obcházela prý českou literaturu: existencialismus / snad Halas nebo Orten?/, nihilismus / snad Mácha nebo Holan?/, mystiku /snad Březina nebo Zahradníček?/. Proboha, ke komu chodil tento podučitel do základní literární školy? Vytahuje "poučky" padesátých let a nechápe, že už dávno zvětraly. Zachranuje se posléze z této šlamastiky, kterou si sám způsobil, tím, že mu záchranný pás hodí - kdo jiný? - marxismus- leninismus. "Nové myšlení není v podstatě žádné nové myšlení", zjišťuje odvážně, "ale návrat ke správnému tlumočení marxisticko - leninských myšlenek z obecné roviny do života..." Tak prosté to tedy je, spisovatelé! Co že to stále nechápete, už to do vás hustí mocnáři přes čtyřicet let, a vy pořád nic...

Pravý muž na pravém místě tenhle Černík! Kam se po tragedii roku 1968 vklínil, tam zůstal. Slouží do roztrhání těla. Nikdo mu pravda tu společnost místodržících ani jeho službu nezávidí.

x

Co říci na závěr?

Oficiální mluvčí oficiální literatury nemůže přiznat, že existuje velká česká literatura vycházející jednak v cizině, jednak ve strojpisech doma. Tato rozhodující část nepotřebuje ovšem uznání Černíků a jeho principálů. Existuje přes všechn útlak, do jehož mašinérie patří i Svaz spisovatelů, a přežije svým myšlenkovým poselstvím i osobitým uměleckým výrazem, ať se ji jakékoliv perzekuce snaží zlikvidovat. Ač i svým údelem tolik současná, bude náležet budoucnosti, až po všech Černících a podobných neštěkne ani pes.

SEVERUS

NOVINKY ČESKÉ EXPEDICE

V řadě "Prostor" byla opsána větší studie Jindřicha Chalupeckého "Jakub Deml". - Dalším svazkem řady "Opus" je Dynamoarchismus, opis zcela neznámého sborníku z roku 1946, který tehdy připravila a vydala skupina mladých - Grossman, Morák, Listopád, Hořec, Andrenik a další. - "Barok a současná době" se jmenuje studie Zdenka Kalisty opisovaná v řadě "Prostor, v níž jsou připraveny další dva rukopisy: František Hartman :Konec Rakouska- Uherska a vznik Československa" ve dvou dílech a F.X. Šalda: O svobodě a demokracii - výběr z neznámých článků ze Šaldova zápisníků, které byly vypuštěny z knižních vydání. S doslovem Františka Kautmana.

CITUJTE, PROSÍM

Pokud citujete z ~~Opus~~ Pokusu, uvádějte, prosím, pramen.
ČERNÍKŮV PERNÍK

Něchutná tak režimu
ani pardubický perník
jako ten, co peče mu,
spisovatel Černík.

IGNOTUS

NEPŘÁTELE DEMOKRACIE A SVOBODY

UŽ je to tak. Čeští odpůrci sovětských přeměn posílají do boje proti nim své manželky, aby se samo mohli zatím tvářit jako sympatizanti. 18. srpna 1988 otiskla v týdeníku Kmen stať "Moskva, jak jsme ji neznali" Eva Fojtíková, manželka hlavního ideologa KSČ Jana Fojtíka a vedoucí katedry rustistiky na filosofické fakultě University Karlovy. V úvodu se čtenářům představuje: pět let v Moskvě "studovala literaturu, dějiny, život". Loni na mezinárodní literární konferenci v Moskvě upozorňovala snaživě na "české pokusy o přehodnocení sovětské literatury zpráva koncem šedesátých let". Když nyní přijela do Sovětského svazu, zjistila ke svému zděšení, že tam vývoj dává za pravdu oněm "českým pokusům". A nejen to: na Rudém náměstí - považte - se konala přehlídka italské módy! Žurnály kritizují někdejší stalinské dogmatiky, je odhalována role Stalina, kritizuje se systém stalinismu, uznává se opět Dostojevskij, začíná se psát věcně o ruské literární emigraci...Všechno se to řítí na tuto dobrou duši. Fojtíková se chytá za hlavu a sespisuje článek, ve kterém bije na poplach.

Ve shodě s československými stalinisty kritizuje otevřeně i mezi řádky první sovětské výhonky kritiky. Hledání pravdy je pro ni "modní" záležitost. Psát o hromadných represích období kultu Stalinovy osobnosti je "dnes až modní téma". Ironizuje dokonce toto tragické období, jemuž padly za oběť milióny lidí: "Sko-ro každý měl aspoň vzdáleného strýčka, který někdy někde "seděl" v rozporu se zákonem..." A navíc: "Vnucuje se pořádně cynická myšlenka o specifickém "krajovém" způsobu "otužování" obyvatelstva."

S násilnou stalinskou kolektivizací, o níž se prý pí Fojtíková dověděla "teprve nedávno", vypořádává se rovněž po svém: Kolektivizace se nevydařila, ale ani práce rodinných kolektivů a smluvně zavázaných brigád prý "nepřinesla významnější výsledky" - není to pravda, i za tak krátkou dobu se prokázalo, že výsledky jsou v těchto nových podmínkách lepší než v kolchozech - a SSSR "leto: doveze ze zahraničí rekordní množství obilí". Ačkoliv Gorbačov a jiní vysvětlovali již několikrát podstatu neúspěšné a nelidské kolektivizace pí Fojtíková, která nerada slyší o omylech socialismu, tvrdí: "Chybí dosud věcný, neuhnálený rozbor".

Sovětský tisk je pro ni příkladem povrchní senzacechtivosti. V čele této "špinavé vlny" je časopis Ogonok, který si dovolil dokonce "nevybíravě odsoudit kulturní politiku A.A.Ždanova", věrného stalince a organizátora známých kulturních pogromů. "Současný stav sovětské kultury je značně chaotický", sděluje. "Je patrna snaha novinové publicistiky zatlačovat umírněné názory, veškeré snahy střežit a nezrazovat nesporné hodnoty vytvořené v důsledku revoluce a za socialistické výstavby. Najednou jsou takové názory, v dojemné shodě s buržoasním tiskem, označovány za "konzervativní", dokonce za "pravicové". To vše velice dobře známe." Ano, kritické hnutí roku 1968 ji pronásleduje i v Moskvě. "O zmatení pojmů, analogickém našim poměrům v r. 1968," pokračuje pí Fojtíková, "svědčilo označení Niny Andrejevové /pisatelky otevřeného dopisu v novinách Sovětskaja Rossija/ za pravicovou sílu." Připomenme, že Andrejevová, vedená k tomu nesporně i odpůrci přestavby, vystoupila jako otevřená kritička prvních kroků reformy i obhájkyně starých časů.

Dogmatický stalinismus tvoří v myšlení pí Fojtíkové základní kámen, který je pro ni nedotknutelný a posvátný. Proto kritizuje antistalinský román A.Rybakova "Děti Arbatu", pro omývání svého idolu dokonce cituje R. Augsteina ze západoněmeckého Spieglu, z něhož vytrhává několik vět. Stalin si prý "kult nevytvářel sám, byl to souhrn mnoha okolností a mnoha individuálních vůlí, kolektivně posvěcený a zafixovaný". Svou takřka odu na Stalina končí poukazem na je "přátelský" vztah k Československu. Zasloužil se o odsudn Němců a poskytl "hospodářskou pomoc v neúrodném roce 1947. Oba činy jej charakterizují jako prozíravého politika".

Citovali jsme podstatné části článku. Autorka poznala při své poslední cestě "jevy, které nám nemusí být právě sympatické", jak tvrdí v závěru. Poučuje, že "není snadné oprostít se od iluzí, držet se reality, ale nepropadnou nihilismu, ztrátě ideálu..." Jestliže se tento ideál jmenuje věrnost dogmatickému socialismu, pak věru není co závidět pí Fojtíkové ani podobným neo-stalinským obhájcům minulosti.

Než se podrobněji podíváme na některé argumenty článku, všimněme si jeho odezvy. Všeobecně jej čtenáři považují za útok na sovětské pokusy o změny. Jen o Moskvu však přirozeně nejde. Fojtíková vyjádřila názory českých dogma-

✱
Začněme svou polemiku nejdříve intimním nahlédnutím do rodinného života člena předsednictva ÚV KSČ Jan Fojtíka a jeho manželky, i když se omlouváme a činíme to jen naokraj věci. Před několika měsíci koupili za pakatel dvě vily. Jednu pro seniора Fojtíka, druhou pro dceru - byla poemigrantovi hokejistovi Kochtovi v Braníku. Tu osobní odbočku si dovolujeme jen proto, že ilustruje nevůli vládnoucího panstava k jakýmkoliv podstatným změnám. Ovláda je ne tak ze starostí o vývoj socialismu v SSSR a jinde, ale mnohem spíš z obav, že by mohli přijít o mocenská postavení získaná po roce 1969 a o politicko-korupční výhody z toho vyplývající.

Především: proč ta obhajoba Stalina a stalinismu? Fojtíková například tvrdí, jak Stalin pomohl v roce 1947 v době sucha. O té "pomoci" obilím jen pomalu! Jednak si ty dodávky dal masťně zaplatit, a to měnou tehdy nejvzácnější - českým jáchymovským uranem /dodnes nikdo neproučtoval, co jsme za něj vlastně za těch čtyřicet minulých let dostali/, jednak v onom roce jednal s československou vládou jako s neposlušnými kluky, když nřídil odmítnout pomoc Marshallova plánu. Tím vrhl československý stát do trvalé ekonomické krize a područí i závislosti na SSSR. Nebýt toho, mohlo být Československo jedním z nejbohatších a nejlépe prosperujících zemí Evropy!

Nehájí ovšem jen Stalina, ale především systém, který umožnil, aby ještě před Hitlerem začal vznikat nelidský řád postavený na lži a násilí. Monopol moci, jak to opojně chutná! Vládnout a žít si bez kontroly, z cizího potu i krve, podílet se na mafii, která pronikla do všech sfér života, likvidovat odpůrce, když se jim zachce, drancovat bohatství země, neohlížet se na potřeby státu, odvrhnout její dobré tradice, zaprodat jej cizím zájmům - a to vše pod hesly sociální spravedlnosti a lidskosti... A tak tedy: jde jim hlavně o uhájení pozic československého neostalinismu a ždanovismu i brežněvismu. A la longue úsilí těchto nepřátel demokracie a svobody je ovšem odsouzeno k prohře.

Stejné motivy vedou i jejich odsudky obrodného roku 1968. Nastolení brežněvovskou intervencí ničeho se tak nehrozí jako opakování roku 1968 v nových podmínkách vnitřních i zahraničních. I v tom si však mohou být jisti, že se v Československu zformují opět síly, které poučeny minulými chybami dovedou jednou kritické společenské proudy k vítězství. Tuto zem přestanou ovládat místodržitelé, vláda se vrátí do rukou jejího lidu. Svoboda a demokracie budou znovu provázet náš život.

P O T R E F E N É H U S Y S E O Z V A L Y

S E V E R U S

Článek "Monstrvystava za "naše "peníze" o světové výstavě Praha 1988 /Pokus čís. 45/ 1987/ byl přetištěn i v zahraničním tisku a vzbudil značný ohlas. Psalo se v něm o výstavní gigantomanii, o tom že kolem padesáti milionů museli zaplatit sami filatelisté za tuto propagandu tím, že kupovali nesmyslné množství - dosud i ve světovém měřítku * nevídané - nových známek a aršíků jen, aby se pokryly všechny výlohy. Zmínili jsme se i o těch, kteří kolem výstavy z těchto peněz tyli. Zcela "náhodou" to byli dogmatikové prvního brežněvovského a husákovského kalibru.

Potřefené husy se ozvaly. A hned na několika místech. Na zasedání ústředního výboru Svazu čs. filatelistů v červnu 1988 pravil předseda organizačního výboru výstavy J. Brejha: Již dávno spustili pomlouvačnou kampan proti světové výstavě Praha 1988. V emigrantském plátku Listy se objevil článek znevažující tuto naši výstavu a její organizátory... Je součástí pomlouvačné kampaně proti naší zemi... Musíme vytvořit podmínky, abychom všechny podobné pokusy vyloučili a paralizovali." Připojila se k němu i pracovnice sekretariátu ÚV KSČ Kuntová, která připomněla pomlouvačnou kampan na Západě a vznik různých uskupení, které nás chtějí odvádět od naší práce, "jak praví oficiální zpráva o zasedání.

Také Kmen hájí v článku "Praha v Praze" organizátory výstavy: Nad velkorysosti propagační kampaně se podivili dokonce i exponenti z roku 1968 aktivně působící v emigraci, kteří jinak naše orgány a instituce osočují z malosti..." Autoři R. a R. Knotovi si pochvalují, že se podařilo utratit padesát milionů a uvádějí, co všechno se za to udělalo - vydání bulletinů na křídovém papíře, katalogů - spotřebovalo se na to 85 tun nejkvalitnějšího papíru!, šest tiskáren bylo zapřaženo do propagace, plakátů; kdyby byli autoři poctiví a nesnažili zakamuflovat podstatu kritického článku, museli by například nahlédnout do výstavních propagačních bulletinů. Zjistili by, že mnohamilionové investice byly vyhozeny oknem, protože úroveň mnoha článků byla pod psa. Potřefené husy se ozvaly - prý pomlouvačná kampan. Avšak ani na jeden kritický argument nedokázali organizátoři odpovědět.

IGNORUS

ANTIMÁCHOVSKÉ VARIACE

- K.H. Mácha, ač jeho dílo, chtěli po Tomáčkovi a Chmelenském vymazávat z české literatury znovu komunističtí činitelé v padesátých letech - Nejedlý, Štoll a jiní, inspiruje neustále k tvůrčím činům. V roce 1936 se k stému výročí Máchovy smrti vyslovili nejvýznamnější čeští básníci - Hora "Máchofskými variacemi", Seifert, Halas, Holan a surrealisté sborníkem "Ani labuť ani luna". Nedávno se o Máchově odkazu rozepsali oficiální mluvčí současné střední generace a dali dohromady sborník "Stany světla", který vyšel v edici Lyra Pragensis. Čtete tu řádky M. Černíka, J. Peterky, P. Skarlanta, K. Sýse, J. Šimona a J. Závady. Přehlídka umění tak pokleslého, že je to neuvěřitelné, jako by v Čechách přestali někteří již ovládat básnické řemeslo nehledě na absenci jiných vlastností, které se kdysi počítaly k dobré poezii. Vydavatel doprovázel tyto texty šesti původními grafikami a prodává celý svazek za 1400 Kčs!

- Srovnáváme-li s touto "drahocenností" osobité sbírky, které jsou opíseány ve skromných strojeopisných exemplářích a za těžkých podmínek, udívá troulalost Lyry pragensis soustřeďující se vůbec na propagaci současných kolaborantských veršů, troulalost, s jakou nabízí i toto, jak uvidíme, bezcenné zboží v "přepychovém" balení. Doložíme to pohledem na ~~medalové~~ zboží literárních veličin hovějících si ve stínu K.H. Máchy. V 18. čísle týdeníku Kmene si přetiskují své tvory a doprovázejí je hromadnou fotografií z nedávné návštěvy u Máchova hrobu. Sýs, Peterka, Holoubek, Bousek, Křivánek, Kevarik a další, věru vybraná společnost, porovnáme-li ji s někdejší spisovatefskou reprezentací v roce 1936 u litoměřického náhrobku v Litoměřicích - byli v ní J. Hora, O. Fischer, Fr. Halas, J. Seifert, V. Závada, K. Janský...

Černík nepsal do sborníku "Stany světla" pět slok nazvaných "Čtyřhvězdí"; eintopí všeho možného, vem haslo mírového hnutí, přidej "pozemšťanost", ta se teď nosí, vraž do toho i něco mírně představového, to celé zamíchej, trochu zamlž, přilej nějaké to moudro, a máš galymatyas jedna radost!

"Vý hvězdy jasné vy hvezdy nade mnou / Myšlenkou se člověk propaluje tmou / Pod světlem lampy za nás bůh / daleko od hvězd blízko od lidí" v takovém rozšafnictví se vine celé Černíkové "Čtyřhvězdy".

J. Peterka vyrukoval na čtenáře směsí filosofování. Tento teoretik své generace, "křtěné" podle něho "únorem", nahrazuje již dávno svěží básnické vidění vyschlým mudrováním tvářícím se jako uvažlivé meditování. A tak tu čtete věty nafouklé prázdňem jako třeba: "Tma nemá nic společného s nevědomím a se zpezdilostí / to se jen tak vyhýbáme analýze... / Tma není rovnomocnina pokrytectví... / Tma není udělaná z pološera ani z polostínu / neubereš z ní a nic k ní nepřidáš".

Do řady "máchofských gratulantů" se staví P. Skarlant. Ten nabral z jiného soudku. "Apartní nesrozumitelnost" má zastřít, že se tu nedostává osobité vidění i výraz. A tak čteš pokroucené a umělé konstrukce: "Schůzka nebude, vždyť on myslel letmo, / krev žerou jako kost, / spánek umavuje, jak milost zní... / Omráčená láskou jen andělíčky / místo dechu polyká. Čerí vedu. / Napojenou rozžízňuje smrt plodu. / Na niti sudiček klíčky."

Nevkusné klukoviny zplodil ing. Sýs. "Máchofské" se mu zdá, když ohřívá své postpubertální stavy / "Toužím do výšky / ověšen podbřišky" /. I mezi ostatními řádky se jen těžko rozhodnete, zda to je prachobyčejná autorská drzost nebo otupělost, která vede k hurvínkovským rýmovačkám stylu "Před vchodem do stanu / toužit po vnitřku přestanu / a toužím zevnitř ven / ... Už nevyznám se v ničem / marně ~~xxx~~ točím klíčem / a klíč se protáčí / Ach čím je zámek? Čím?"

Z tohoto podprůměru se částečně vymykají expresivní Šimonovy verše, k nimž se ještě vrátíme. Šestici uzavírá vtipálek Jiří Závada čerpající ve své dosavadní populární tvorbě bez skrupulí, ale i bez větší invence z odkazu poetismu. Své verše "Jasná noci! Temná noci!" začíná vpravdě "máchofským" erotickým žertováním: "Šaty sklouznou ze tvých zad, / nahá vbděhneš do řeky. / Nevadí nám noční chlad, / zahřeji nás doteky..." Unikáš mi ke hvězdám, / i když ležíš vedle mě. "Filosofickou" hloubku dodává svou pointou: "A hvězdy jasné, z kterých číš mráz, / zapadnou, zhasnou v tobě, ve mně, v nás."

"Kmen" sepsal recenzi sborníku "Stany světla" s nadneseným sebevědomým titulem "Inspirace nebo interpretace?" Srovnává bez ostychu někdejší básně inspirované Máchevým dílem s novými z dílny Černíků a spol. a činí to s pochlebováním věru přeučlivým. Všechny verše se Holoubek snaží vyložit a prezentovat jako poetické perly. Jde však i dál. O úvodních řádcích Šimonovy básně "...barevné listí listopadu pod nohy milenců/ pořezaných od hvězd" vykládá fakt: "Šimonovy hvězdy jsou hvězdami, k nimž ženy při milování zvedají nohy..." Což je ovšem evidentní nesmysl neodpovídající obsahu básně. Holoubek chce jen sobě i básni nalhat takový erotický podnět, aby to celé - i jeho recenze - vypadalo zajímavěji a dráždivěji. Nechutná lež režimového playboye. Ale takovým lžím třeba nastavit zrcadlo. IGNOTUS

STUDIE O PREZIDENTU HÁCHOVI

Čeští dějepisci o Háchovi dosud mlčeli. Jeho hrob na Vinohradech nesmí být označen jménem. O jeho prezidentském období se lže. Nevyjasněny zůstaly zatím vztahy prezidenta Beneše za války k dr. Háchovi. V "České expedici" v Praze byla nyní opsána studie Vlastimíra Kadlece nazvaná "Prezident Hácha," která se zabývá některými z těchto otázek. Jemná to práce střizlivá, věcná a zcela objektivní. Zaměřuje se nejvíce - a to dokumentárně - na vývoj názorů a vztahů E. Beneše na Háchovo prezidentskou a změny, které tu nastaly koncem války a zejména po roce 1945.

DVĚ SBÍRKY Z RUZYNĚ

Dvě sbírky poesie Jaromíra Hořce napsané částečně ve vyšetřovací vazbě v Ruzyně částečně i po propuštění byly nyní opsány v pražské "České expedici". Jmenují se "V trestném území" a "Mrtvá schránka". Jsou to sbírky dokumentující expresivně metody užívané v tomto nápravně výchovném ústavě, verše existenciálního ponoru i osobitého výrazu.

TŘIKRÁT CHALUPECKÝ

Ve strojeopisné řadě "Prostor", která se opisuje v "České expedici", byly v poslední době připraveny tři samostatné studie Jindřicha Chalupického, předního současného estetika a filosofa umění, někdejšího formulátora Skupiny 42. Jsou to studie "Nesrozumitelný Weiner", "Jakub Deml" a "Ladislav Klíma". Všechny tyto svazky byly doplněny řadou původních dokumentů.

O ROCE 1918

Dílo pražského historika Františka Hartmana "Rozpad Rakouska - Uherska a vznik ČSR" bylo opsáno ve strojeopisné "České expedici". Práce nese znaky původního historického bádání, přináší mnoho nových pohledů a řadí se k předním současným dílům s tímto námětem.

HITLER - STALIN

"Pakty Stalina s Hitlerem" se jmenují dva svazky dokumentů z let 1939 a 1940, které dokládají obě smlouvy mezi nacistickým Německem a stalinským Sovětským svazem v předvečer druhé světové války i po jejím vzniku. Oba svazky přináší také dokumentární fotografie. Komentář k dokladům napsal přední český historik.